

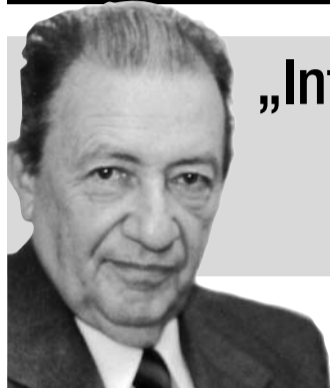
Suplimentul DE CULTURĂ

**CIRCUL NOSTRU
VĂ PREZINTĂ:**
„Liberalii și șareta“ de
Lucian Dan Teodorovici, pag. 2

POP-CULTURĂ:
„Coolturisme“ de
Mădălina Cocea:
„Savanții trăsniți“, pag. 4

DANS 100%:
„Solo cu freză și fentă“
de Mihaela Michailov, pag. 13

Nr. 98 • 14-20 octombrie 2006 • SĂPTĂMÎNAL REALIZAT DE EDITURA POLIROM ȘI „ZIARUL DE IAȘI“ • APARE SÎMBĂTA • E-MAIL: supliment@polirom.ro

„Interpretare și raționalitate“,
mostră de dialogism

O cronică de C. Rogozanu la cea mai recentă
apariție editorială semnată Paul Cornea

PAGINILE
6-7

Dumitru Gorzo revine
și joacă la dublu

PAGINA
3 R. Chirută despre cea mai recentă expoziție a artistului,
deschisă la Muzeul Național de Artă Contemporană

Pamuk – câștigătorul
Nobelului pentru
Literatură

Orhan Pamuk (n. 1952), cel mai cunoscut și controversat scriitor turc contemporan, este câștigătorul Premiului Nobel pentru Literatură pe anul 2006. Anunțul a fost făcut de Academia Suedeză joi, 12 octombrie.

Născut la Istanbul, Pamuk a urmat studii de arhitectură la Universitatea Tehnică din orașul natal, abandonate ulterior; în 1976 a absolvit Institutul de Jurnalistică al aceleiași universități. Din 1974 s-a consacrat aproape în întregime scrisului, după ce, o vreme, cochetase cu pictura. Opera sa, elogiată cu entuziasm de critici și tradusă în peste 40 de limbi, cuprinde romane precum: *Beyaz Kale* (*Fortăreața albă*, 1985), *Kara Kitap* (*Cartea neagră*, 1990), *Yeni Hayat* (*Viața cea nouă*, 1994), *Benim Adım Kırmızı* (*Mă numesc Roșu*, 1998), *Kar* (*Zăpada*, 2002) și un volum de memorii dedicat Istanbulului. Recunoașterea internațională s-a concretizat și într-o pleiadă de premii prestigioase, precum: The Independent Award for Foreign Fiction, Prix de la Découverte Européenne, Prix du Meilleur Livre Étranger, International Impac Dublin Literary Award, Prix Médicis Étranger, Friedenspreis și multe altele.

Anul trecut, câștigătorul prestigiosului premiu a fost Harold Pinter.

Cum s-a văzut România la cel mai mare târg de carte

România a fost prezentă la Tîrgul de Carte de la Frankfurt, între 4 și 8 octombrie, cu un stand ce a inclus peste o mie de cărți, grupate sub tema generală „Memorie și viziune“. „Suplimentul de cultură“ vă prezintă „memoriile și viziunile“ câtorva dintre participanții la cel mai mare eveniment anual al lumii editoriale: **Adriana Babeți, Lucian Dan Teodorovici, Anca Băicoianu, Bogdan-Alexandru Stănescu și Ioana Chira.**

PAGINILE 10-12

În direct de la Frankfurt,
„Trimisul nostru special“

PAGINA 5

EDIȚIA DE IAȘI

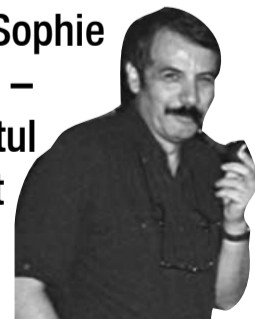
„Poezia și literatura
sînt singurele
modalități
de a înțelege omul“

Interviu cu scriitorul Matei Vișniec

PAGINILE 8-9

SCRISOARE PENTRU
MELOMANI

Anne-Sophie
Mutter –
Proiectul
Mozart
și alte
vești...

PAGINA 13

S-a citit. Acum se aude!
Detalii în Pagina 15

Internet:
www.supliment.polirom.ro

Lucian Dan TEODOROVICI

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:

Liberalii și șareta

În momentul în care mai toată lumea număra, cu un soi de satisfacție, așa-zisele gafe ale premierului Călin Popescu Tăriceanu, domnia sa mi s-a părut, mai degrabă, o victimă decentă a unor mașinațiuni indecente puse la cale de președintele Traian Băsescu. Ripostele președintelui liberal, chiar și aceea atât de contestată prin care s-a cerut retragerea trupelor românești din Irak, au fost elegante și, mai mult, inteligente. În ultima vreme însă, Tăriceanu, mai ales în calitatea lui de președinte al PNL, nu mai pare nici atât de calculat, nici atât de sigur pe el. Pentru prima oară, domnia sa lasă impresia că s-a pierdut cu firea și, ascunzându-se în spatele unor membri de rang doi ai partidului, a început să se răzbune la nimereală.

Vorbesc, desigur, despre excluderile pe bandă rulantă din PNL. Și nu excluderile în sine sînt o problemă, căci, de vreme ce unii liberali fac tot ce pot pentru a distruge imaginea partidului în ochii electoratului, e clar că ei nu mai au ce căuta în partid. Problema care se pune însă e modul în care se fac aceste excluderi. PNL acționează parcă într-o disperare, lipsit de strategie și de un orizont definit – în fiecare săptămână, oferă presei, dar mai ales contestatarilor, prilejul să atace, cu opinii devenite deja clișee, partidul. Televiziunile își pot trece deja în grila de programe cite un episod din emisiunea (condimentată cu intrări în direct) numită „Excluderea săptămânii”, ceea ce înseamnă, implicit, cite o picătură chinezească în creștetul PNL.

Greșeala de strategie îmi pare a fi aceea că liberalii n-au știut să profite de unele momente extrem de slabe ale disidenței din partid, cum ar fi cel în care Mona Muscă, unul dintre liderii opoziției, și-a șifonat imaginea în fața electoratului, mințind cu nonșalanță în legătură cu colaborarea ei cu Securitatea. Atunci a fost un prilej bun pentru a „rupe relațiile” cu disidenții interni, într-o perioadă scurtă – iar reacțiile din presă s-ar fi stins de mult. Așa, revenind periodic cu cite o excludere, PNL nu face altceva decît să întrețină focul pe care vîntul îl suflă chiar asupra sa. Iar Tăriceanu își dovedește, astfel, o primă slăbiciune clară ca președinte al partidului.

Problema este însă și mai complicată. A devenit evident pentru oricine că disidența liberală este susținută, încurajată, ba chiar coodonată în mare măsură de președintele Băsescu și de partidul subordonat PD. La începutul săptămînii, liderul PD Emil Boc a reiterat, ipocrit, desigur, tema unificării liberalo-democrate într-un singur partid. Sigur că tema a devenit ridicolă, dar reexpunerea ei are un rost clar: PD-ul își arată încă o dată încrederea în Alianță și în principiile ei fondatoare. Grupul disident liberal face același lucru, mai mult, confiscă ideea inițierii Alianței din partea PNL. Ceea ce, nu-i așa?, ne va ajuta să înțelegem că dreptul la Alianță și la procentul ei electoral îl au doar PD-ul și liberalii excluși. Împreună vor forma un partid puternic și pregătit să ia sub oblăduire tot electoratul Alianței, trimitînd PNL-ul într-o zonă obscură, ca partid care a refuzat să continue sub standard.

Aceste acțiuni sînt foarte periculoase pentru PNL, iar reacția a fost, din păcate pentru liberali, tot una viscerală, și nu politică: mai toți liderii au ricanat la propunerea PD amuzîndu-se, ironizînd-o etc. Adică exact așa cum se așteptau democrații să se întîmple, căci tocmai acesta era scopul reîncălzirii corbiei. Prin urmare, slăbiciunile de care dau dovadă în ultima vreme liberalii ar trebui să devină îngrijorătoare pentru membrii partidului. Continuînd așa, reacționînd tîrziu sau prost, PNL riscă, într-adevăr, să aibă aceeași soartă cu PNL-ul. Iar noi riscăm să rămînem cu un partid unic, mare și frumos, înhămat „european” la șareta președintelui Traian Băsescu.

timisoara mercy 7 iulius mall
iasa iulius mall
bucuresti arthur verona 13 edgar quintet 9 anador center
cãrturești carte, ceai, muzică, dichis

„Luminița, mon amour” a ieșit vineri noaptea, în Club

Luminița, mon amour s-a lansat cu autorul ei, Cezar Paul-Bădescu, și a sa – de pe acum deja – legendară pipă, cu Luminița Marcu, în calitatea sa de cititor avizat, cu muzică rock, cu prieteni și colegi ai autorului, dar și cu ceva poliție, pentru că așa îi șade bine unui club care se respectă: măcar să mimeze că ar putea apărea ceva probleme. Vineri, 6 octombrie, ora 21.00 în sus, în Clubul Utopia din București. Protagonisti: Luminița (cea din carte) și formația KUMM.

Camelia Nicolescu

Cezar Paul-Bădescu explică de ce a ales să-și lanseze al doilea roman (după *Tinerețea lui Daniel Abagiu*, primul titlu din celebra colecție „Ego. Proză” a Editurii Polirom) în anticamera unui concert rock. „Pentru că nu-mi plac lansările și pentru că am observat că nici alții nu se înnebunesc să asculte discursurile interminabile și docte care asezonează de obicei lansările.” Scriitorul recunoaște că s-a gândit la concert și ca la o formă de recompensare pentru cei care au participat la lansarea cărții. „Așa am ajuns să vorbesc cu amicul meu Mihai Iordache, care e saxofonist la KUMM, și i-am propus să facem o lansare cu cîntec.” Ceea ce s-a și întîmplat.

Atmosfera a fost cu atât mai palpantă cu cît în cele vreo douăzeci de minute cite s-au scurs între finalul lansării și începutul concertului, și așa destul de înghesuitul Club Utopia s-a văzut luat cu asalt nu doar de fanii Cezar Paul-Bădescu și KUMM, ci și de polițiști. Oamenii în uniforme nu au explicat ce se întîmplă, dar a fost suficient să coboare în club pentru a stîrni un strop de agitație. Pînă am plecat noi nu s-a întîmplat nimic. Poate după 22.30.

Romanul *Luminița, mon amour* nu a fost lăsat să se răcească prea mult după ce a ieșit din tipografie. În presă a și început să se scrie despre această carte directă, „de dragoste și de familie”, cum o prezintă cronicarul Paul Cernat. „Este riscant să-ți exprimi, ca autor, nemulțumiri față de felul cum îți este interpretată cartea. Lumea e tentată să zică: «Sigur, se crede un geniu neînțeleș. El e deștept și ceilalți sînt proști. Nu vrea el să ne învețe cum trebuie să-i citim cartea?»”, crede prozatorul. El îi asigură însă pe cei care ar putea să-l privească suspicios pentru

a nu fi fost întotdeauna încîntat de ce și cum s-a scris despre cartea sa: „Am alergat la ideea de geniu (ca la multe alte reziduuri romantice), nu mă cred mai deștept decît cei din jurul meu și nici nu vreau să dau lecții, firește. Nu m-am putut însă împiedica să nu observ înclinația multora de a citi literatura cum citeș presa tabloidă și, pe de altă parte, caracterul absolut rudimentar al comentariilor lor. Și e vorba despre nume destul de sonore din presa culturală de la noi”.

„Romanul nu-și propune să vorbească despre fosta mea soție”

Unii i-au reproșat cărții tocmai naturalitatea, faptul că replicile par mult prea reale. „Au scris că e prea multă realitate în cartea mea și, de aceea, nu mai e deloc creativitate și deci literatură”, spune Paul-Bădescu. „Ar fi trebuit probabil să scriu prost dialogurile, să sune artificial, ca să-și dea și ei seama că sînt inventate sau să bag în text ceva metafore sau simboluri, ca să recunoască literatura”, comentează cu puțin cinism scriitorul, constatînd totodată „că mulți dintre oamenii luminați de la noi sînt, în privința concepției despre literatură, în urmă cu cel puțin un război”.

Alții însă au așteptat, apoi citit *Luminița, mon amour* ca pe un subiect dintr-un tabloid. „Predasem romanul la editură de puține zile și deja auzeam vorbindu-se prin tîrg că aș fi scris o carte despre divorțul meu, în care vreau să mă scot pe mine basma curată. Asta spuneau, desigur, oameni care nu citiseră un rînd din carte – dar e clar ca bună ziua că, dacă scrii despre divorțul tău, o faci pentru a te scoate basma curată, nu? Mai tîrziu, după ce a apărut cartea, într-o cronică aiuritoare mi se reproșă că viziunea

asupra faptelor e prea subiectivă și că trebuia să-i fi dat vîntului și fostei soții. Să pici de ris! De parcă ar fi fost vorba de o depozitie la tribunal... Unde mai pui că romanul nici măcar nu-și propune să vorbească despre un divorț sau despre fosta mea soție, că miza lui e cu totul alta? (dar mai poți vedea ceva dincolo de automatismele create de presa tabloidă?)”, povestește Cezar Paul-Bădescu.

Acesta concluzionează: „Dacă n-ar fi existat și voci care să-mi înțeleagă demersul și să vadă în cartea mea exact ceea ce este, adică în primul rînd un roman, un text literar, și de-aici să pornească discuția, aș fi zis că sînt eu greșit și că nu mi-a ieșit jucăreaua. Dar iată că nu a fost așa”.

Otaku hits

Dicționarele urbane definesc termenul „otaku” ca pe un derivat al cuvîntului „taku” (casă), cu un sens predominant negativ. Inadaptatul social. O persoană sedentară, incapabilă să-și construiască o viață socială, singurele lucruri de care este interesată fiind jocurile video, desenele animate și navigarea pe Internet.

Smara Voicu

În zilele de 7 și 8 octombrie a avut loc în București prima ediție a Festivalului Otaku. Majoritatea manifestărilor legate de acest eveniment s-au desfășurat în Sala Rotundă a Teatrului Național. Acolo, „otacii” au avut parte de muzică, expoziții, proiecții AMV, sesiuni de GO, gaming, origami, proiecții anime, concurs de gaming, discuții libere. Ideea s-a conturat la unul dintre cele mai recente evenimente în domeniu, din luna mai, MANGA ANIME, desfășurat la Cărturești, și în urma seriei de întîlniri naționale Otaku Union și Anime Conference, de la Brașov, organizate de manga.ro.

Încurajarea spre un Otaku românesc a venit și de la Masao Maruyama, directorul studiourilor japoneze de animație MadHouse,

care a vizitat România tot în primăvara acestui an.

„Un up-date major noțiunii de fan înrăit”

Evenimentul este conceput de OTAKU ENTERTAINMENT, organizație specializată pe promovarea culturii OTAKU în ROMÂNIA cu sprijinul artiștilor, voluntarilor otaku, Zile Și Nopti, Centrul Național de Dans București și Tralala. Organizatorul festivalului a fost Bogdan Gorgăneanu, cunoscut ca promotor al culturii OTAKU încă din 2002. Acesta realizează manga.ro, primul site.RO dedicat culturii otaku, precum și prima publicație/fanzin Manga. Organizatorii festivalului vor să aducă „un update major noțiunii de «fan» înrăit, de individ super pasionat de ceva anume. Fanii diverselor stiluri sau curente nu mai sînt personaje inactice dintr-un joc care de mult timp nu le mai aparține. Ei trebuie să își asume faptul că nu sînt doar useri, sînt creatori activi, organizatori, creatori de jocuri; oameni care modifică, transformă și interpretează tot ce le cade în mină”.

Party la Desant. Au renunțat la ce haine au putut

Un alt eveniment care s-a bucurat de o atenție specială din partea otacilor din București

a fost Otaku Party, organizată la Teatrul Desant, sîmbătă, 7 octombrie, începînd cu ora 22.00. Înainte de ora 10.00, la intrarea în teatru s-a adunat surprinzător de multă lume. Numărul mare de participanți de la intrare s-a păstrat pe tot parcursul petrecerii.

Spațiul de la Desant a fost folosit integral pentru diferitele activități care au făcut parte din programul petrecerii. Astfel în camera mare și-au făcut de cap DJ Gojira (București), Ranca & Flow (Craiova), Bully (București), AKM (București). Aici a fost și cea mai mare aglomerație. Petrecerții au renunțat la ce haine au putut pentru a face față căldurii.

Una dintre camere s-a transformat în sală de cinema, unde, pe tot parcursul serii, s-au derulat anime-uri pentru pasionații manga-Otaku Anime Room – iar camera mică, „dotată” cu o masă și un televizor, a devenit ceea ce organizatorii au numit „Game room”.

Gorzo revine și joacă la dublu

Dumitru Gorzo e unul dintre artiștii tineri care vor mereu să spargă bariere, care vor să ducă arta – pictura, în cazul său – tot mai departe. Dar, în plus față de colegii săi de generație, Gorzo are și foarte mult umor. Când îi privești lucrările nu te scandalizezi (excepțiile nu vreau să le iau în seamă), ci doar zîmbești. Și, dacă privești ceva mai mult, chiar rîzi. Săptămîna trecută, Dumitru Gorzo a realizat o premieră pentru pictura românească: și-a vernisat două expoziții în doar două zile. Prima, cu un nume ciudat, „INDIAN LAVA&RITZ MOOD GURU Present SALVE FIAT ROMULI NEPOS“, deschisă joi, 5 octombrie, la Muzeul Național de Artă Contemporană (MNAC). A doua, cu un nume și mai ciudat, „Îmi place Dumnezeu“, vernisată vineri, 6 octombrie, la Galeria H'Art.

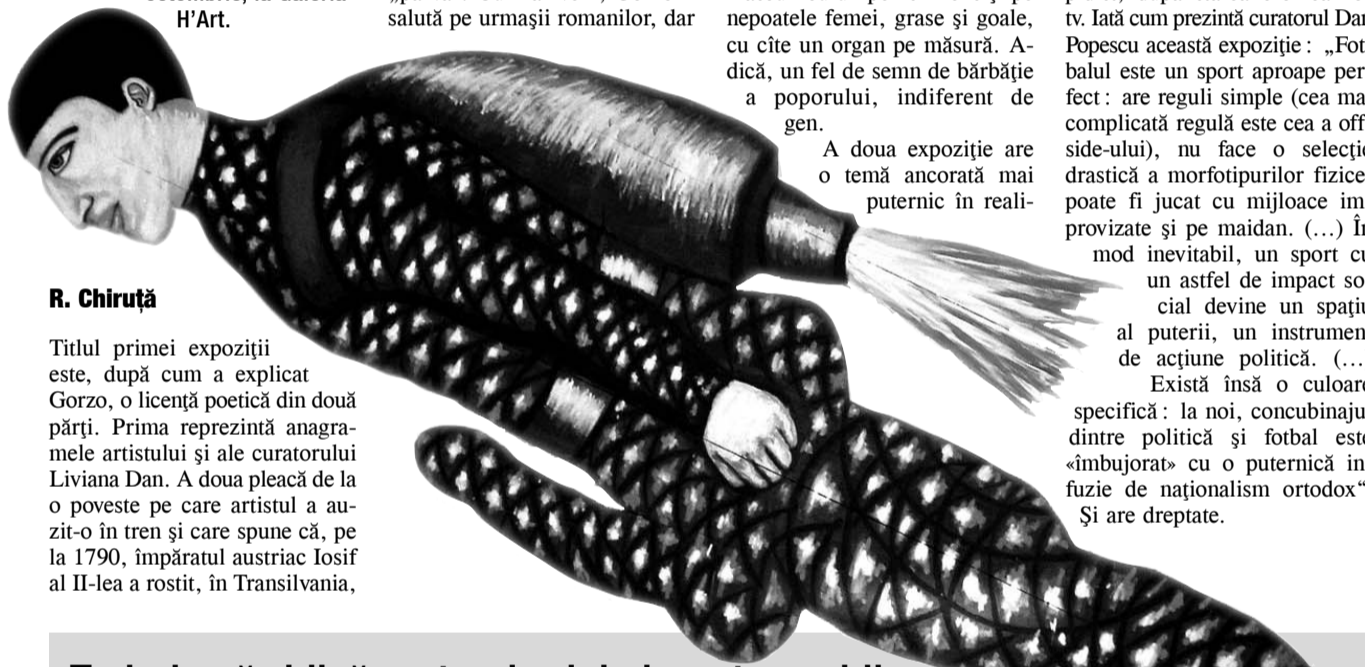
„Salva Fiat Romuli Parva Nepos“ („Vă salut, mici nepoți ai romanilor!“). Pentru titlul expoziției el a păstrat această vorbă, numai că a renunțat la adjectivul „parva“. Cum ar veni, Gorzo îi salută pe urmașii romanilor, dar

renunță, fie și numai în titlu, să-i considere mici.

Și cum le arată măreția? Evident, în stilul deja caracteristic: dotîndu-l pe unul dintre masculi cu un penis imens și pe nepoatele femei, grase și goale, cu cite un organ pe măsură. Adică, un fel de semn de bărbăție a poporului, indiferent de gen.

A doua expoziție are o temă ancorată mai puternic în reali-

tatea imediată și, din păcate, atât de concretă. Se referă la fotbal și la faptul că, din cînd în cînd, la nocturnă, Dumnezeu e român, stelist, dinamovist sau rapidist, după starea cronicarilor tv. Iată cum prezintă curatorul Dan Popescu această expoziție: „Fotbalul este un sport aproape perfect: are reguli simple (cea mai complicată regulă este cea a off-side-ului), nu face o selecție drastică a morfotipurilor fizice, poate fi jucat cu mijloace improvizate și pe maidan. (...) În mod inevitabil, un sport cu un astfel de impact social devine un spațiu al puterii, un instrument de acțiune politică. (...) Există însă o culoare specifică: la noi, concubinajul dintre politică și fotbal este «îmbujorat» cu o puternică infuzie de naționalism ortodox“. Și are dreptate.

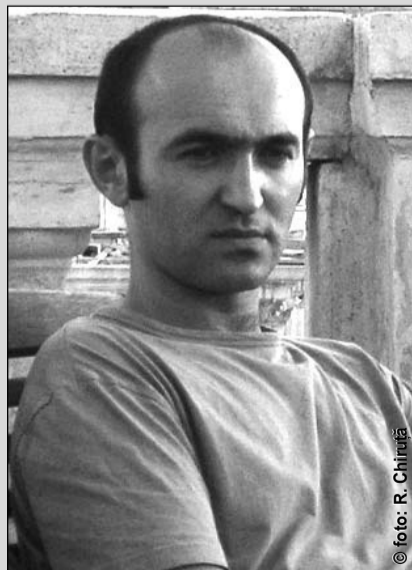
R. Chiruță

Titlul primei expoziții este, după cum a explicat Gorzo, o licență poetică din două părți. Prima reprezintă anagrammele artistului și ale curatorului Liviana Dan. A doua pleacă de la o poveste pe care artistul a auzit-o în tren și care spune că, pe la 1790, împăratul austriac Iosif al II-lea a rostit, în Transilvania,

Trebuie să ridicăm standardul și pentru public

De ce ai vernisat două expoziții proprii în două zile?

Pentru că am vrut să intru în normalitate, pentru că ceea ce la noi pare un lucru extraordinar, în Occident se întîmplă destul de des. În cazul meu, au fost două niveluri, la MNAC a fost o chestiune amplă, iar la H'Art, ultimul proiect. Temele sînt diferite, mizele sînt diferite. Într-o parte e

© foto: R. Chiruță

amplă, în cealaltă e o expoziție ca pentru o galerie.

Din cîte știi tu a mai făcut nimeni asta în România.

În România nu, dar se întîmplă peste hotare, eu știu cîteva cazuri, în care cineva expune într-un loc, într-un muzeu sau într-un centru, la Viena, și în același timp expune desene într-o galerie. E adevărat că acolo, de obicei, se bagă lucruri puțin mai ușurele în galerie, mult mai puțin ample. Dar, dat fiind că noi încă sîntem la țară, toată lumea stă geană pe tine și, dacă bagi niște căcaturii, te taxează imediat. Și atunci a trebuit să mă concentrez un pic mai serios și să scot un proiect care putea fi, eventual, valorificat altă dată. Dar, pe de altă parte, era și momentul să fi făcut asta. Nu e nicidecum o demonstrație de mușchi, ci e o încercare de normalitate. E doar o încercare de intrare în normalitate.

Dar asta ar putea fi în dezavantajul tău. Acum te-ai concentrat să dai mai mult, dar s-ar putea să dispari o perioadă mai lungă, pînă îți tragi suflul. Se știe că artiștii români nu sînt atît de prolifici.

Din contră, abia m-am încălzit. Artiștii români nu sînt prolifici pentru că nu au

nici un fel de siguranță. De exemplu, eu am atelierul într-o casă închiriată, nu dețin un atelier personal. Proprietarul ar putea vinde casa oricînd și m-aș putea trezi în stradă. Probabil că dacă aș fi normal la cap aș avea mare frică și nu aș mai produce ca demența chestii din astea grele. Artiștii români au și probleme din astea, dar într-adevăr sînt și prea puțin prolifici.

Dar publicul este pregătit? Există riscul să vină la o expoziție și să nu mai fie dispus să vină și la a doua, după numai o zi.

Eu cred că publicul este pregătit. La a doua expoziție, deși a fost o ploaie puternică, lumea a venit, a fost lume multă. Au fost mulți oameni care nu au mers la muzeu, care s-au „păstrat“ pentru expoziția de la galerie și apoi să meargă la muzeu. Lucru care demonstrează cumva că există două feluri de a aborda picturile: galeria și muzeul. În galerie, lucrurile sînt mai aproape, mai intime, în muzeu, prin natura lui, sînt mai reci, mai formale. În fine, cred că pe de altă parte publicul trebuie pregătit, dacă nu este, trebuie să ridicăm ștacheta și pentru public, să îl obișnuim deja cu acest fel de a aborda arta.

ROMÂNII E DEȘTEPTI

Alți mici români

Propuneam săptămînilor trecute, în contrapartidă la campania „Mari români“ (ale cărei beneficii le-am recunoscut într-un alt text, publicat în revista ieșeană „Timpul“ din iulie-august 2006), un fel de campanie-joc, cea a „Micilor români“, personaje a căror prezență în istoria sau actualitatea românească e exagerat de mare în comparație cu anvergura lor reală. Am început și o listă de zece nominalizări, dar între timp m-am cam plictisit de ea. Mai ales că, după cum și-a dat seama orice cititor, în cîțiva ani o mare parte din „micii români“ de aici nici nu vor mai conta. Așadar, trec repede la următoarele nominalizări, ca să facem treaba pînă la capăt. Ajunsesem, fără nici o pretenție de ierarhizare, la numărul

6), unde l-aș plasa pe (azi) omniprezentul **Gigi Becali**, un personaj de succes tipic pentru România post-revoluționară: a devenit multimilionar prin afaceri ciudate, este finanțatorul celui mai faimos club de fotbal din România, și-a înființat un partid politic, a candidat – ca tot românul egolatr – la președinția României și apare sistematic la televizor, unde ține discursuri incoerente-patriotarde, cu accente populiste și vulgare. Traseul lui seamănă bine cu cel al afaceriștilor dubioși din Rusia contemporană, dar la anvergura unei țări mult mai mici.

Nu pot pricepe nici în ruștii capului de unde atîta poftă de circ la posturile TV particulare de la noi, dar asta e: Gigi Becali a fost mediatizat deșănțat, iar discursul lui a atras simpatia unui public frustrat, dezorientat și, poate, ușor retardat ca urmare a educației naționalist-șovine din anii comunismului. În 2006 partidul domnului Becali, numit (habar n-am de unde pînă unde) Noua Generație, a depășit 6% în intențiile de vot. Desigur, conform regulii cercului vicios, creșterea în sondaje impune iarăși mediatizare, care aduce, probabil, altă creștere în sondaje și așa mai departe. Ar fi interesant de văzut cît de sus mai poate urca un individ cu o retorică primitivă, care se compară cînd cu Mihai Viteazul, cînd cu un Războinic al Luminii din romanelele lui Paulo Coelho, învîrte diverse afaceri nu prea limpezi, are conflicte cu Fiscalul și combină șmecheria de mahala cu ortodoxismul de Balcani.

7) **Dan Voiculescu** mi se pare un caz ciudat. Nu știe să vorbească românește corect nici să-l tai. Are un partid căruia îi schimbă numele cînd are timp, dar n-are nici o concepție politică măcar vag coerentă, dărmite un program. E plictisitor la culme. Nu are nici charisma de mahala a lui Becali, nici discurs atrăgător – fie și prin vulgaritate pitorescă –, nici prea multe idei. Nu are nici o calitate notabilă și totuși există oameni care îi susțin partidul și se înscriu în el, partide care negociază cu el și se prefac că-l iau în serios, televiziuni – altele decît a lui – care îi reiau declarațiile și ideile (care declarații? care idei?). Ca inteligență politică, coerență în limbaj și atitudine e cel mai aproape de Nicolae Ceaușescu și totuși nu are nici anvergura acestuia. Practic, nici n-ar trebui să vorbim despre el. Și totuși o facem. Dan Voiculescu ascunde cel mai mare mister dintre toate propunerile de pe lista de mici români: este cunoscut, ba chiar mult prea cunoscut, fără să însemne nimic. În afară de faptul că a fost informator al Securității – unul cu note informative scrise, probabil, la fel de corect cum și vorbește. Dacă ar reuși mai mult cu nimicul pe care-l deține, ar fi un candidat excelent pentru poziția de cel mai mic român.

8) Iată și a opta propunere, pe scurt: **Sergiu Nicolaescu**. E de departe cel mai faimos regizor al României, deși e un regizor mediocru. A acumulat extrem de mult capital cu extrem de puține calități. După 1990 a devenit și politician, tot fără calități, a cercetat misterele Revoluției din Decembrie 1989 fără să se priceapă și fără rezultate, a fost abonat mulți ani la finanțări de la stat pentru filme proaste cu Sergiu Nicolaescu regizor, actor și (spun gurile rele) personaj... Arhicunoscut publicului românesc pentru rolurile de comisar interbelic ce simpatizează cu comuniștii, în filmele polițiste de serie B ce copiază prost filmele americane de serie B, s-a văzut și auzit foarte mult fără a face mai nimic. Un bun mic român.

Ca și următorii (ultimii) doi de săptămîna viitoare.

ROMÂNIA LA RAPORT

cu **Andreea PORA**

Un dialog în FM
în care
întrebările nu rămîn
fără răspuns

ORA 17:00

de Luni pînă Vineri

mesaje la: romanialaraport@infomix.ro

Ascultă Minus – „Switching the Body“

Pe blogul „contaminări2“, coordonat de Adriana Gheorghe pe site-ul „Suplimentului de cultură“, puteți asculta în exclusivitate o compoziție de Minus – *Switching the Body*. Aceasta a fost concepută „ca o reacție în urma vizionării unei repetiții a piesei cu același nume a lui Ion Dumitrescu și a lui Eduard Gabia. Am încercat să transpun în niște structuri muzicale oarecum echivalente motivele coregrafice și dinamica lor, precum și contrapunctul realizat de reluarea mișcărilor lui Eduard de către Ion. De asemenea, am adăugat un grad de fluctuație a ritmului, cu opriri și reapariții neașteptate, pentru a ilustra senzația de nesiguranță și căutare pe care mi-a dat-o piesa“, a declarat Minus. Dan Sociu, Mihai Iovănel, Ștefan Tiron, Viviana Mușă, Mihaela Michailov, Cosmin Bumbuț, Valentina Chiriță și Minus (și aceștia sînt doar rezidenții) vor putea fi citiți, ascultați, priviți, timp de mai bine de o lună de zile, pe blogul „contaminări2“ (găzduit de site-ul „Suplimentului de cultură“ și coordonat de Adriana Gheorghe). „contaminări2“ este un proiect care face parte din programul „CorpoRealități“, desfășurat de Centrul Național al Dansului (CNDB).

ȘTIRILE SĂPTĂMÎNII

„Diavolul se îmbracă de la Prada“, lider în box office-ul românesc

Filmul *Diavolul se îmbracă de la Prada*, ecranizarea bestsellerului scris de Lauren Weisberger (apărut la Polirom în 2004 și reeditat anul acesta în colecția „Chic“), a intrat pe primul loc în box office weekend-ul trecut, în timp ce peliculele românești *A fost sau n-a fost?* și *Cum mi-am petrecut sfîrșitul lumii* au coborît pe locurile 5, respectiv 11. Potrivit clasamentului întocmit de agenția Champions, filmul *Diavolul se îmbracă de la Prada*, cu Meryl Streep în rolul unei șefe despotice la cea mai mare revistă de modă din lume, a fost văzut de circa 9.000 de români și a înregistrat încasări de 123.623 lei.

Kiran Desai și-a adjudecat Booker Prize

Scriitoarea Kiran Desai a primit la începutul săptămîinii Man Booker Prize, cel mai prestigios premiu literar din Marea Britanie, pentru romanul său *The Inheritance of Loss*, și a devenit cea mai tină femeie căreia i s-a decernat această distincție. Desai a învins-o pe favorita Sarah Waters, nominalizată pentru romanul *The Night Watch*. Pe lista de nominalizări s-au mai aflat Kate Greenville, Hisham Matar, M.J. Hyland și Edward St Aubyn. Man Booker Prize a fost însoțit de un cec în valoare de 50.000 de lire sterline.

Kiran este fiica unei alte scriitoare de marcă, Anita Desai. Ea a fost la rîndul ei nominalizată de trei ori pentru această prestigioasă distincție, dar nu a cîștigat niciodată. Kiran a dedicat premiul mamei sale: „Am scris această carte în compania ei, așa că simt că i-ar aparține și ei într-o mare măsură“. *The Inheritance of Loss* prezintă povestea unui judecător indian educat la Cambridge care s-a exilat la poalele munților Himalaya. Sosirea fiicei sale adolescente amenință să-i tulbure pacea.

CITATUL SĂPTĂMÎNII

„Pînă cînd mai trăim în minciună? Pînă cînd n-avem curajul să spunem adevărul despre trecutul nostru apropiat? Cît mai zăcem în acest sos murdar care este compromisul cu trecutul? Cîtă vreme ne mai facem că nu știm? Și de ce să ne facem că nu știm?“

Sînt dilemele ministrului Iorgulescu, lansate marți, 10 octombrie, într-o conferință de presă

pop-cultură teorie și practică

Savantii trăsniți

Viteza ultrasunetelor în brînza Cheddar este dependentă de temperatură, după cum o arată și termogramele de calorimetrie a scanărilor diferențiale. Studiul a fost realizat de cercetători de la Universitatea din Palma de Mallorca și Universitatea din Valencia, care au demonstrat științific și fără urmă de îndoială că în brînza Cheddar dependența de temperatură a vitezei ultrasunetelor are legătură cu topirea grăsimilor din produs.

Mădălina COCEA

COOLTURISME

E adevărat, rezultatele cercetării, deși publicate în prestigioasa revistă științifică „Blackwell Synergy“, nu merită chiar un premiu Nobel. Motiv pentru care li s-a acordat premiul Ig Nobel – replica parodică a celebrilor distincții norvegiene.

„Eureka“, înlocuit de „Amuzant“

Premiile Ig Nobel se acordă în fiecare an cercetătorilor care, prin rezultatele studiilor lor, „ne fac mai înții să rîdem și apoi să gîndim“. Igs-urile, cum sînt ele alintate, se

acordă încă din anul 1991, în cadrul unei ceremonii găzduite de Universitatea Harvard și prezentate de adevărații cîștigători ai premiilor Nobel. Distincțiile recompensează rezultatele unor cercetări autentice, publicate în general în reviste științifice de prestigiu internațional, care aduc un zîmbet pe buzele tuturor.

Puii de găină preferă oamenii frumoși. Taximetristii din Londra au creierul mai dezvoltat decît restul oamenilor, deoarece au nevoie de foarte multe resurse pentru a naviga prin traficul londonez. Un studiu ce măsoară fericirea moluștelor cărora li s-a administrat Prozac. O cercetare care dovedește că apetitul lipitorilor este stimulată de mirosul de usturoi. Acestea sînt cîteva dintre realizările științifice pe care nimeni altcineva nu le recompensează, dar care se potrivește perfect motto-ului lui Isaac Asimov: „Cea mai captivantă expresie în știință, cea care poate conduce spre noi descoperiri, nu este «Eureka», ci «Ce amuzant!»“.

Marc Abrahams, maestru de ceremonii și editor al revistei științifice satirice „Analele cercetării improbabile“, susține că scopul acestor premii este să provoace curiozitatea științifică și să-i facă pe oameni să se întrebe cine poate decide ce este și ce nu este important în știință și în orice alt domeniu.

De ce nu le doare capul pe ciocănitori?

Anul acesta premiile s-au acordat la începutul lunii septembrie, în lunga tradiție a ceremoniilor în care discursurile de mulțumire sînt limitate la 60 de secunde (altfel, o fetiță începe să strige „Mă plictisesc de moarte, vă rog opriți-vă“), în care se aruncă spre scenă cu avioane de hîrtie.

Iată cîțiva dintre cîștigători:

Premiul pentru Pace: acordat pentru inventarea unui dispozitiv de alungare a adolescenților, bazat pe un sunet supărător pentru tineri, dar care nu poate fi auzit de bătrîni. Mai tîrziu, aceeași tehnologie a fost folosită pentru inventarea unei sonerii

pentru telefonul mobil care poate fi folosită la școală de copii, fără ca profesorii să o audă.

Ornitologie: a fost acordat unor cercetători de la Universitatea California care au explicat de ce ciocănitorele nu au niciodată dureri de cap.

Premiul pentru Acustică a recunoscut meritele unui studiu de acum 20 de ani asupra motivelor pentru care ne deranjează sunetul unei table zgîriate cu unghiile.

Fizică: o cercetare despre cauzele pentru care spaghetetele uscate nu se rup niciodată în două, ci în mai multe bucăți.

Matematică: distincția a fost atribuită unor cercetători austrieni pentru realizarea unui model matematic al numărului de fotografii necesare pentru ca nici o persoană dintr-un grup să nu fie prinsă cu ochii închiși. Pentru cei interesați, formula este $1/(1 - xt)^n$, unde x este numărul mediu de clipiri pe secundă, t timpul și n numărul participanților. Se pare că la un grup de 50 de persoane este matematic improbabil să fotografiezi pe toată lumea cu ochii deschiși. *Say (Cheddar) cheese.*

Ig Nobel

Denumirea premiilor, pe lîngă jocul de cuvinte identic în limba română (nobil – ignobil), are legătură cu Ignatius Nobel, co-inventator al sucurilor acidulate și un membru mai puțin cunoscut al familiei Nobel.

Florin LĂZĂRESCU (flazarescu@gmail.com)

TRIMISUL NOSTRU SPECIAL

La Frankfurt

Nu-i frumos ce spun, dar trebuie să recunosc că recenta mea vizită la Frankfurt mi-a reconfirmat o definiție dată eternității, cu ceva timp în urmă, de Mark Twain – „timpul necesar mie să învăț limba germană”. Înainte de a pleca la marele târg de carte, a trebuit să fac un pliant în germană și, pentru o simplă sintagmă de cinci cuvinte, am auzit de la cunoscători zece variante diferite, toate începând cu o ridicare de sprânceană, cu un „nu-i chiar așa simplu”, cu un „depinde”.

De aceea cred că mi-ar lua o bună bucată de eternitate ca să am curajul să scriu/ spun răspicat „Ana are mere” în limba germană. De ce gen e Ana? Dar merele? Ce terminație folosesc pentru plural? Ce topică trebuie să aibă verbul în propoziție? Faptul că astăzi sînt acasă, îmi scriu articolul și nu rătăcesc încă pe străzile din Frankfurt, în căutarea drumului spre hotelul meu, se datorează norocului că unul din doi germani – cel puțin asta a fost impresia mea – știe engleză. Mă opresc aici cu genul ăsta de comentarii pentru că, ironia soartei, prima traducere a romanului meu, *Trimisul nostru special*, va fi în limba germană. Mă sperie doar gândul că mi-ar lua o eternitate ca să-mi pot verifica traducerea.

Pentru un membru cu state vechi în lumea interlopă a cărților, cum cred că sînt și eu, Tîrgul de Carte de la Frankfurt reprezintă ceea ce pentru un alpinist e vârful suprem pe care visezi să ajungi – Everest. Diferența e că nu-ți trebuie rezervă de oxigen și, îndrăznesc să spun, nici cine știe ce echipament special. Doar o carte (în cazul în care ești autor), mai multe cărți (în cazul în care ești editor) sau treizeci și trei de euro intrarea (în cazul în care ești simplu vizitator). Sincer vorbind, vizita în Himalaya târgurilor de carte nu mi-a tăiat respirația, așa cum mă așteptam. Inițial, am avut impresia că mă plimb printr-un fel de Bookfest multiplicat, așezat pe niveluri și spații mai mari și mai frumoase. Am văzut zeci de standuri care arătau exce-

lent, splendid, superprofy – cum vrei –, dar nici unul nu mi s-a părut ieșit din comun, de neînchipuit înainte de a merge acolo. Cred că măreția Tîrgului de Carte de la Frankfurt nu vine din mult lăudatul spațiu de desfășurare, ci din oportunitățile de comunicare oferite. E mai degrabă un târg de publicitate editorială decît unul propriu-zis. Expozantul e în același timp și client pentru ceilalți, tranzacționînd drepturi de autor. Oferta e extrem de variată, la fel ca și ofertanții de toate neamurile. Plimbîndu-te prin târg, și s-ar părea absolut firesc să dai la un moment dat peste un stand în care găsești omuleți verzi, cu trompă și urechi lungi, ascuțite, vînzînd copyright-ul pentru un bestseller universal: *Cum să traversezi Calea Lactee. Ghid practic*.

Nu pot să compar cu ce s-a întîmplat în anii trecuți, dar pot spune că standul României de anul acesta mi s-a părut de bun gust, cu cărți reprezentative pentru piața editorială autohtonă, civilizată, cu nimic mai prejos decît unul occidental. Dacă se va dovedi și eficient – prin copyright-urile tranzacționate de editorii români – înseamnă că a fost perfect.

În rest, am bătut străzile Frankfurt-ului ca un *alien*, cît să fac o pereche de bătătură care mă vor ține probabil o lună, minunîndu-mă de clădirile tradiționale și de cele moderne. N-aș putea să vă spun cum se cheamă, pentru că, evident, totul era scris în limba germană. Iar cea mai frumoasă amintire de acolo e un violonist care cînta, demențial, gavote de Bach, în mijlocul pieței. Așa mai zic și eu muzică populară!

Alex SAVITESCU

LA LOC teleCOMANDA

CSI: România

Am devenit, fără să-mi dau seama, telespectator fidel al serialelor cu crime de pe AXN. N-am de gînd să pun la cale ceva care să dea de lucru băieților în albastru (îi salut pe această cale, dacă se nimereste cumva ca unul dintre ei să-și învelească taman acu borcanul cu murături în „Supliment”:D), altfel pașnici, cînd își fac rondul la semințe din cartier, și nici să mă „rebrenduiesc” acum în agent de circulație – cu o frumoasă perspectivă-n carieră, de a deveni comandant de cartier. Pur și simplu, filmele alea despre care vă fac vorbire sînt atît de bine realizate, încît am lăsat dracu’, de cîteva zile, și „găozarii” președintelui nostru iubitor de si(n)e, și emisiunile în care inteligența ursului Panda învelește discret țepoșenia unui bursuc înaripat și pe-alea stupid-macabre-hazoase-pînă-la-leșin de pe B1, Național sau Antena 3.

CSI: *New York* este o producție americană, una care, în afara inerentelor efecte speciale peste care dăm (sau care dau peste noi...) în orice producție de gen, dezvăluie munca de furnică nevrotică a cîtorva indivizi care toată ziua stau în laborator și întorc pe o mie de fețe pînă și cea mai mică scamă de la „locul faptei”. Din același gen de seriale face parte și *Cold Squad* sau, mai pe românește, *Brigada Specială*. Țasta din urmă, deși sună mai degrabă a film în care se împoțonează alde Jean Claude Van Damme sau Pamela Anderson, e o producție canadiană cu personaje puternice, jucate de actori aproape anonimi. Curios, sau poate nu, *Cold Squad* arată mai degrabă a serial polițist european, fără cascadorii pompoase, fără mașini care sar în aer, fără să ai vreo secundă senzația că regizorul a băgat prea multe reflectoare pe vreo fată căreia i se citește pe față „Mulțumesc domnului doctor John pentru ultimul implant!”, ca să-i strălucească enigmatic uleiul de pe corp. Îți apar pe sticlă doar o mîină de detectivi criminaliști, dintre care unul tocmai a fost părăsit de nevastă și de fiul lor cel puțin retardat, sau un altul, care se duce la terapie, pentru că suferă de singurătate și-i vine cheful așa, cîteodată, să lase naibii meseria asta. Doamnele și domniîi ăștia din „Brigadă” reușesc totuși să rezolve cazuri rămase nfinalizate de ani de zile.

Nu mă mai uit deloc, de cînd urmăresc cele două seriale de mai sus, la știrile de genul celei care a trezit istericale mass media-tice săptămîna trecută, cînd niște doctori, o mîină de asistente, vreo doi părinți și o mîină de jmecheri au contribuit, fiecare cum a putut, la dispariția unui nou-născut dintr-un spital al țării. Sau, dacă vă mai amintiți, la ecranizările din jurnale ale tragediilor cu copii dispăruți sau fete omorîte. Ar trebui, poate, să se mai uite și polițiștii noștri la serialele astea, care, chiar dacă sînt doar rezultatul unor scenarii, au la bază documentări solide din arsenalul de lucru al „ălora de-acolo”.

P.S.: În isteria microbistică formată după ce Mutu a fost băgat direct în consuelo la ultimul meci al Naționalei, și care a lansat subiectul „Unde ar trebui să joace echipa României?”, lansez la rîndu-mi un sondaj. Așadar: Ce oraș ar trebui să se cheme „Capitala Televiziunii din România”? Eu unul aș vota „Pitești”, pentru că trei branduri locale au lăsat urme pe sticlă: ochii lui Dobrin, nările lui Mutu, bilele lui Turcescu. Intrați și votați la adresa de Internet: <http://snappoll.com/poll/137849.php>. E pe bune!

Suplimentul lui JUP

Radio România Cultural

Cînd vine vorba de cultură, o discuție care începe într-un fel se poate termina cu totul altfel

Ema Stere, Attila Vizauer și invitații lor celebri aduc vorba de cultură într-o întîlnire, posibil polemică

În fiecare zi de luni pînă vineri de la ora 12.00

Vorba de Cultură

vă propune mari teme mari preocupări mari obsesii ale zilelor noastre

Brașov 105 | București 101,3 | Craiova 101,1 | Cluj 101 | Iași 103,1 | Timișoara 100,7

Bobo și Bobi

VOI N-AȚI ÎNTREBAT, fără zahăr VĂ RĂSPUNDE

Trecutul este ceea ce devine mereu trecut

E o replică dintr-o piesă de teatru, din *Creatorul de teatru* mai exact, în cazul în care vă întrebați ce înseamnă titlul. Nu înseamnă nimic. E o replică idioată la care se și renunță în piesă la un moment dat și se înlocuiește cu alta mai brează. Dar cel puțin e logică. Și am început cu ea pentru că vreau să mă leg de trecut, să mă leg de el și să rămîn legat un pic mai mult, ca într-o îmbrățișare a fiului reîntors din pribegie cu bătrîna sa mamă în platoul emisiunii *Surprize, surprize*. Pentru că în momentul de față trăiesc cu un picior în el, ca un gripat într-un lighean cu apă fierbinte și cu sare, pentru că vreau ca apa aia să se răcească cît mai încet, fiind conștient că atunci cînd se răcește, mă întorc în boală.

Toată brambureala de mai sus transpusă în cuvinte mai simple înseamnă că m-am întors acasă. M-am întors în Iași, pentru prea scurtă vreme din păcate, și toamna perfectă ce mi-a fost pregătită e cu atît mai chinuitoare, completînd, întregînd atmosfera de început de studenție și bruscîndu-mi în cap de-a valma fel de fel de amintiri colorate și drăgălașe, ca naziștii pe evrei în camera de duș. Amintiri plă-

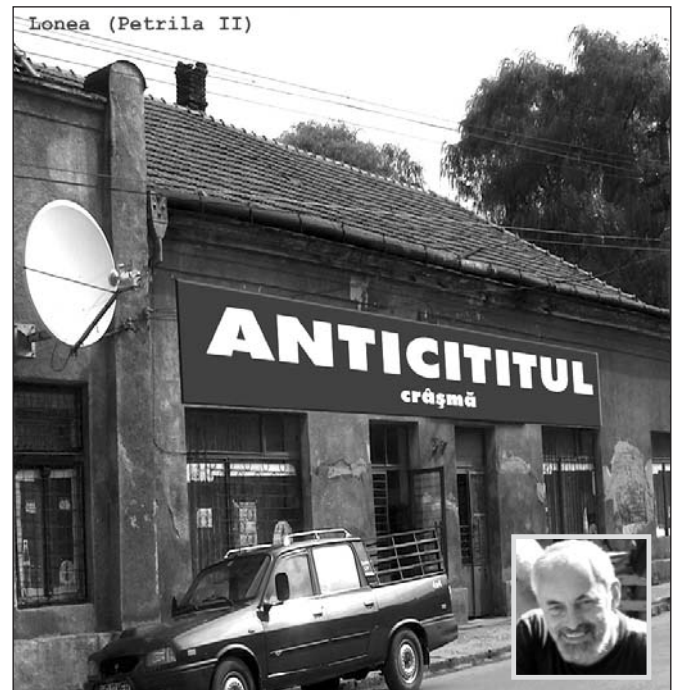
pînde, amintiri voioase, amintiri legate de locuri și amintiri legate de oameni, amintiri cu efect secundar de întîiere a bățăilor inimii și goluri de aer în stomac. E chinuitor să stai la poalele Copoului și să nu-ți poți rupe o oră ca să-l urci, să n-ai treabă acolo sus, unde ți-ai lăsat mai demult niște crîmpeie de suflet, și acum te întrebă ce mai fac, cum mai arată, dacă au mai crescut. Pentru că ăsta e sentimentul. De reîntregire. Dacă ar fi să-l descriu într-un singur cuvînt. O bucurie generală ca pe vremea unirii lui Cuza, cînd și-au împreunat mîinile valahii cu moldovenii și-au sorbit Milcovul, că aveau arsuri la stomac după petrecere. Așa și eu. M-am lepădat de valahie și-am băut, ca alergătorul de maraton după 2 ani în care a fugit întruna, din frunzele unei toamne perfecte și din atmosfera străzilor și clădirilor cu care am trăit, am făcut dragoste și le-am părăsit la un moment dat.

Dacă viața e o curvă, e bine măcar că ne putem întoarce din cînd în cînd la ea, chiar dacă nu facem altceva decît să vorbim țînîndu-ne de mîină.

Bobo

Salutări din Petrila de la Ion D. Sîrbu

de ION BARBU

hobbitul@yahoo.com: Emil BRUMARU
abbsurdica@yahoo.com: Ada MILEA

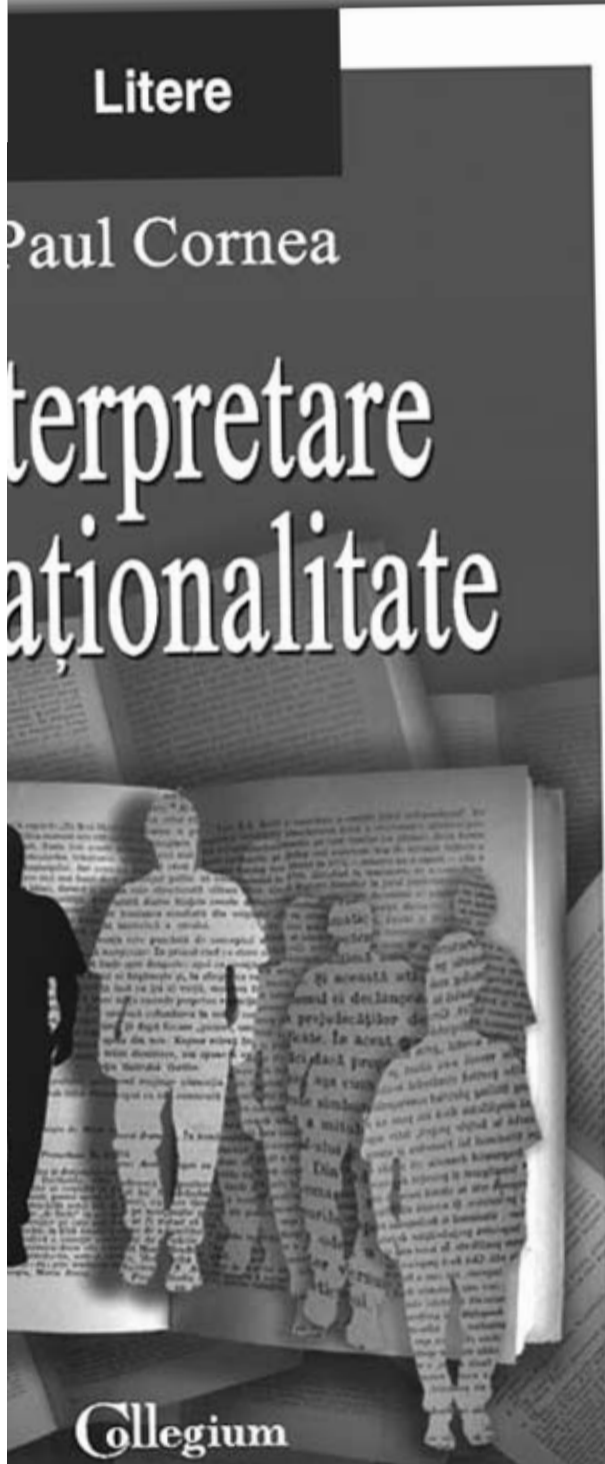
HOBBITUL & ABBSURDICA

hobbitul (08:39:26): Shi io am facut un cintec cu toate zilele... Ca nu e numai Vineri... sint toate zilele... shi unele sint gagici... shi zilele se fut intre ele!!!
 hobbitul (08:40:05): Shi iese o harabaura... dispere timpul real... apare unul nou...
 hobbitul (08:40:43): Un alt timp... shi un alt spatiu... asta era ideea shi un Robinson disperat ca nu mai naufragiaza odata!
 abbsurdica (08:40:47): vai, ce-a facut pizda Profirei din dv.
 hobbitul (08:40:57): Da, ba!!!
 abbsurdica (08:41:08): si laptele lu' Luniea
 hobbitul (08:41:24): Da ca era LUnaea...
 abbsurdica (08:41:43): pardon
 hobbitul (08:41:53): Shi toate zilele sint canibali shi canibale...
 hobbitul (08:42:36): Shi canibali shi canibale fac garagatze... za-pacesc TIMPUL!
 hobbitul (08:43:00): Citeodata vine Martzi de 3 ori la rind linga Robinson!!!
 hobbitul (08:43:16): Sau numai Duminica... ea e canibala...
 hobbitul (08:43:36): Shi saracul Robi nu mai shtie pe ce lume trasheshte...
 hobbitul (08:44:12): Ba e numai Vineri, ba e de trei ori Joi pe saptamina...
 hobbitul (08:44:30): Da am ratacit manuscrisul... e prin casa...
 abbsurdica (08:45:45): io am facut la „Botezul anului 1“, la teatru, coruri cu zilele saptaminii
 hobbitul (08:46:28): Da? Pai io am un cintec... e in cartea data tzie... Azi e luni, maine e martzi... asha incepe...
 abbsurdica (08:46:40): vaai...
 hobbitul (08:47:00): Da, caut-o, e mishto... e foarte trista...
 abbsurdica (08:47:06): si-am facut „povestea unui om lenesh“ cu zilele sapt.
 abbsurdica (08:47:12): e
 abbsurdica (08:47:21): „Luuuuminica“
 abbsurdica (08:47:29): atita e
 hobbitul (08:47:38): Cum?
 hobbitul (08:47:54): 🤔
 abbsurdica (08:47:54): Luuu... minica
 hobbitul (08:48:12): 🤔
 hobbitul (08:48:28): Ba, io vreau in trupa ta!!!
 hobbitul (08:48:45): Pe bune!
 hobbitul (08:49:13): Ca avem obsesii comune!
 abbsurdica (08:49:32): atunci cind m-or rugat sa fac „Balu' bobocilor“, da' io am vrut sa fie „Botezu'“...
 hobbitul (08:49:54): 🤔
 hobbitul (08:50:46): Tre sa caut manuscrisul cu Robinson... sa-tzi spun cintecele...
 hobbitul (08:50:57): Ce shtergi, ba?
 abbsurdica (08:51:01): abia astept
 abbsurdica (08:51:24): inshiram ce se-ntimpla-n „Botez“
 abbsurdica (08:51:49): era cu „umbre chinezeshi“
 hobbitul (08:51:54): Da la mine e naufragiu in camera... pacat ca nu ai fost... io nu mai shtiu unde sint manuscrisele... sint gramezi de cartzi de ziare... e jale mare...
 hobbitul (08:52:15): A, umbre?
 abbsurdica (08:52:18): acuma?
 abbsurdica (08:52:22): da
 hobbitul (08:52:56): Las ca mai vii pe aici... o sa vezi... e chiar un naufragiu...
 hobbitul (08:53:08): Mi s-a umplut televizorul cu apa!
 hobbitul (08:53:29): Ca am o floare pe el shi tot am udat-o pina a intrat apa in televizor!!!

Mostră de dialogism

Și nu, nu e vorba despre Bahtin, e vorba despre Paul Cornea. Care amintește, evident, una dintre ideile fundamentale ale teoreticianului rus, dialogismul, „faptul că vorbind sau scriind nu facem decît să «răspundem» unor incitații ale altora, directe (ca în conversația *face à face*) ori indirecte (cînd reacționăm la o lectură, la o amintire, la o știre, la indiferent ce provocare a

exteriorității), cu materialul verbal și conform regulilor instituite de comunitate“. Cartea lui Cornea, *Interpretare și raționalitate*, are, cred, o semnificație aparte pentru cei care l-au avut profesor la Facultatea de Litere din București. De aceea, această recenzie nu poate fi decît o exemplificare ceva mai aparte a spiritului general al dialogismului. Lectura *Interpretării...* a fost în același timp o amintire continuă a cursurilor de hermeneutică susținute de Paul Cornea la care am asistat și un set nesfîrșit de întrebări la care am găsit sau nu răspuns de-a lungul anilor. Ca să înțelegeți de ce vă recomand o carte în fond complicată, de teoria interpretării, destinată unui cerc de inițiați, e nevoie de puțin joc retoric memorialistic.

C. Rogozanu

Prima întâlnire cu Paul Cornea s-a petrecut în anul întâi, cînd am ținut să ajung la un curs de hermeneutică mobilizat fiind de lecturi complicate și dătătoare de siguranță snoabă precum Derrida, Deleuze sau Foucault. Aroganța limbajului „ales“ și siguranța jocului filosofico-lingvistic de anul întâi mi-au fost date peste cap de un hermeneut „cu capul pe umeri“. Aceasta a fost prima impresie după primul curs. În afară de iritarea firească pentru un neofit agresiv, cum că profesorul acorda atenție unor întrebări ignorante și unor problematizări futele, am simțit clar o referință, un punct stabil într-o mare de jocuri de cuvinte și hipnotizante nesiguranțe semantice. Paul Cornea era primul om în carne și oase care se descurca extraordinar într-o junglă de concepte ambigue, de speculații extrem de rarefiate. Pînă și cei mai obscuri filosofi ai limbajului se limpezeau în explicațiile profesorului. Este și calitatea principală a cărții sale nou apărute. O sinteză perfectă, speculații cristaline,

pe marginea unora dintre cele mai complicate meditații din istoria gîndirii.

Stilul lui Cornea nu este cel al lui Popper. Nu se apropie de „obscuri“ într-o manieră polemică, nu traduce ostentativ limbajele complicate (de tip Habermas sau Heidegger). Popper rămîne însă o referință de nădejde (pomenit și în scurta introducere a studiului). Este eliminat spiritul agresiv al polemicii, dar este păstrată dorința de dezambiguizare ca o formulă absolută de sinceritate „științifică“. Am pus între ghilimele multulitului cuvînt nu peiorativ, ci admirativ. Și „popperian“ : știință nu înseamnă doar rigurozitate, ci mai ales examinare critică. Cursurile profesorului Cornea : senzația de stabilitate pe care ți-o oferă credința de nejustificat în tranzitivitatea limbajului teoretic, oricît de aproximativ, prin forța împrejurărilor hermeneutice.

Irita prin răbdare uneori, pentru că cerea răbdare, la rîndul său

Această carte mi-a amintit de stilul aparent didactic, dar plin de profunzime, prin care aveam acces la alambicatele căi ale tra-seului hermeneutic. Paul Cornea irita prin răbdare uneori, pentru că cerea răbdare, la rîndul său. Regulile de bază : cercetătorul nu e buricul pămîntului, el își stabilește ipoteze în

Paul Cornea, *Interpretare și raționalitate*

colecția „Collegium. Litere“, Editura Polirom, 2006, 600 de pagini, 34.95 RON.

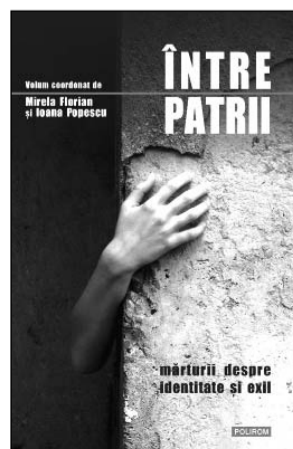
SEMNAL

Jurnalismul românesc de opinie și, mai ales, cel cultural resimt criza acută generată de absența scrierilor de specialitate. Adresată deopotrivă ziaristilor și studenților dormici să se specializeze în genurile de opinie, lucrarea oferă precizări terminologice deosebit de utile, un bogat inventar de procedee stilistice și compoziționale, exemplificări sugestive și ample privitoare la conceperea și elaborarea textului jurnalistic. Cititorul are ocazia să se familiarizeze cu domenii importante ale meseriei de ziarist (argumentarea, persuasiunea, umorul și deontologia) și cu tipurile de discurs jurnalistic (polemic, argumentativ, de umor etc.), din cuprinsul volumului nelipsind nici genurile de opinie considerate minore, cum sînt revista presei, scrisoarea deschisă, curierul sau horoscopul.

Din cuprins: Genurile jurnalismului cultural • Presa culturală și literatura nonfictională • Discursul umoristic • Discursul de comentariu și comentariul discursului • Genuri de opinie • Moralitatea argumentării

Sorin Preda, *Jurnalismul cultural și de opinie*, colecția „Collegium. Media“, Editura Polirom, 232 de pagini, 19.50 RON

Într-o epocă în care spațiul identitar, migrațiile și frontierele culturale și-au modificat înțelesurile, volumul *Între patrii* compune, ca într-un joc de puzzle, o imagine cuprinzătoare a înstrăinării. Stau laolaltă în această carte mărturiile unor străini aflați de ani buni în România (mai mult sau mai puțin desprinși de locurile natale) și confesiunile unor români risipiți în cele patru zări, unii cu solide rădăcini în țările de adopție, alții doar bursieri-navetiști, legați cu toții de un „acasă“ format din amintiri, cutume și obiecte familiare. Cîteva eseuri despre exil și identitate întregesc un demers antropologic necesar, viu și tulburător, într-o lume tot mai mobilă și mai globalizantă.

Din cuprins: Printre români: Venind dinspre America • Puritatea sufletului românesc... • Iarba pare mai verde dincolo de gard • Simt că am prins rădăcini în România • În România cu orice preț • Mă simt de acolo, nu de aici • Trăiesc printre persoane similare cu noi, mexicanii

Mirela Florian, Ioana Popescu (coord.), *Între patrii. Mărturii despre identitate și exil*, Hors collection, Editura Polirom, 264 de pagini, 24.95 RON

funcție de referințe exacte și lecturi extrem de pătrunzătoare; ascultă cu atenție orice întrebare, oricît de naivă, pentru că ea ar putea ascunde vicii ale unei demonstrații aparent elaborate; compară tot timpul, nu-și face chip cioplit dintr-un singur filosof sau teoretician – teoria nu există decît ca o comunitate de gîndire, nu ca un cult al unei singure gîndiri.

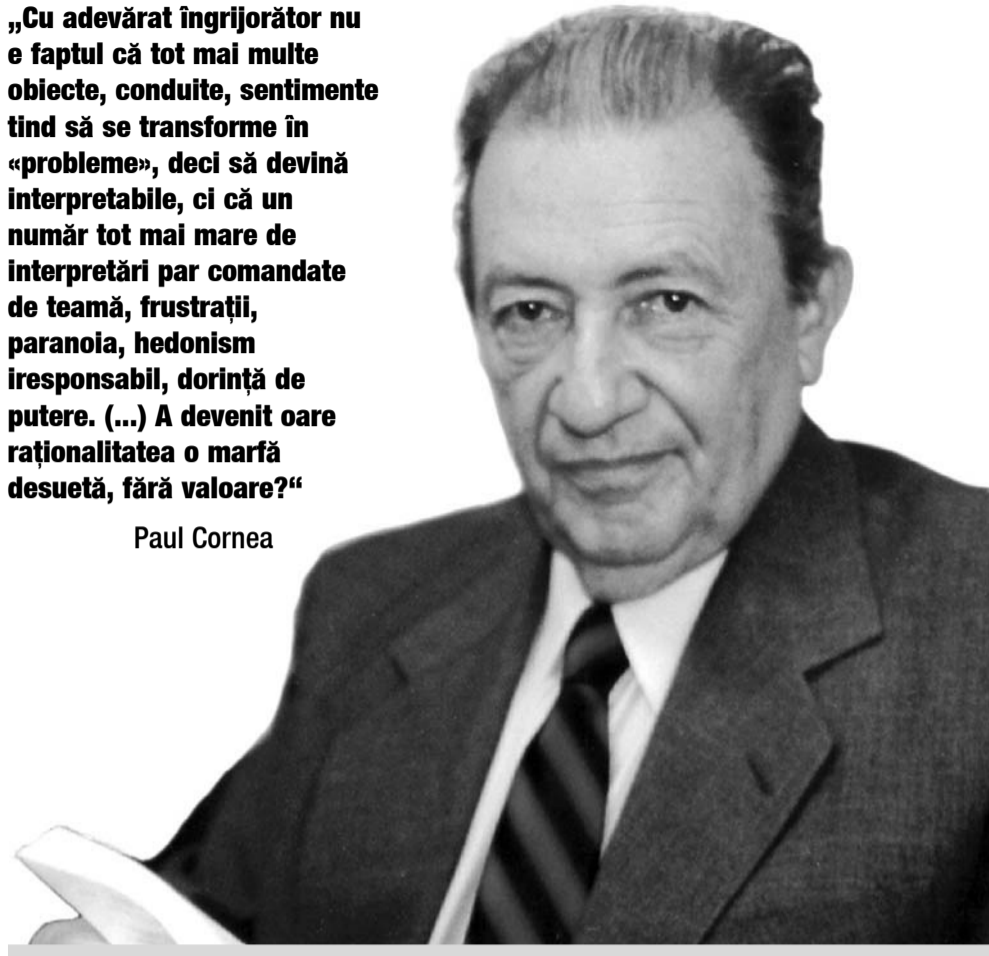
O altă experiență vitală cu Paul Cornea mi (mi) s-a întîmplat la cursul de master, prin 2001. Am avut de prezentat referate legate de cursul despre istoria interpretării care se întinsese pe întreg anul. Fără să ne vorbim dinainte, și eu, și Luminița Marcu am simțit nevoia unor lucrări atipice. Ea a făcut o mică deconstrucție autobiografică a teoriei literare în Facultatea de Litere care l-a impresionat neașteptat pe profesor. Cu atît mai mult cu cît Luminița avusese o mică dispută cu Paul Cornea tocmai pe marginea încetinelii demonstrației teoretice. Eu am scris despre hermeneutica la... „Procesul etapei” și, în general, în discuțiile nesfîrșite despre fotbal. Etapele clasice ale interpretării puteau fi identificate inclusiv în discursul incoerent al unui Hagii. Fotbalul suscita, din punctul meu de vedere, un efort extrem de popular de interpretare. A fost un text destul de teribilist, apreciat de asemenea de extraordinarul profesor. Cel puțin în cazul meu, a fost un clasic scenariu pedagogic despre cucerirea discipolului prin înțelegerea actului adolescentin de epatare generat de neștiință sau încă-insuficientă-știință.

„Sentimentul general al celor care am pășit în secolul XXI este că lucrurile nu merg bine”

De-a lungul cărții, Paul Cornea nu a încetat să mă surprindă profund cu afinități extrem de subiective. De unde să știu, de exemplu, că aveam să dau chiar și peste un autor atît de apropiat precum Montaigne, ca referință extrem de dragă și profesorului meu. Și nu în orice context, ci în unul dedicat unei foarte expresiv scrise elegii a raționalității. Montaigne observa într-unul dintre *eseurile* sale glosarea nesfîrșită pe care o presupune interpretarea interpretării. Paul Cornea continuă cu un comentariu care merită citat în întregi-

„Cu adevărat îngrijorător nu e faptul că tot mai multe obiecte, conduite, sentimente tind să se transforme în «probleme», deci să devină interpretabile, ci că un număr tot mai mare de interpretări par comandate de teamă, frustrații, paranoia, hedonism iresponsabil, dorință de putere. (...) A devenit oare raționalitatea o marfă desuetă, fără valoare?”

Paul Cornea

me, oricît de puțin spațiu aș avea aici: „Sentimentul general al celor care am pășit în secolul XXI este că lucrurile nu merg bine, că lecțiile tragice ale trecutului nu par să ne fi învățat minte, că echilibrul de putere și consimțămînt pe care se întemeiază actuala ordine a lumii e fragil și amenințat să se destrame. Cu adevărat îngrijorător nu e faptul că tot mai multe obiecte, conduite, sentimente tind să se transforme în «probleme», deci să devină interpretabile, ci că un număr tot mai mare de interpretări par comandate de teamă, frustrații, paranoia, hedonism iresponsabil, dorință de putere. (...) A devenit oare raționalitatea o marfă desuetă, fără valoare?”. Cartea *Interpretare și raționalitate* este ea însăși un răspuns la astfel de întrebări cu aparență retorică. Evident că nu este o marfă desuetă. Evident că, oricît de irațional, hedonist cinic, omul modern este atras irezistibil ca o insectă neputincioasă de becul aprins. Numai că o redută luminos rațională este din ce în ce mai greu de construit. O carte precum cea a lui Paul Cornea e

din ce în ce mai greu de scris. O atitudine luminos-critică, o poftă de lectură, de colaj, de comentare sînt din ce în ce mai greu de (auto)impus. Dar asta nu înseamnă că această carte nu merită citită de cît mai mulți. Nu e doar pentru literați, este destinată tuturor acelor care au meditat măcar o dată la rolul comunicării în societatea modernă. Închei cu o observație asupra farmecului retoric la Paul Cornea, farmec obținut prin amestecul surprinzător de atitudine critică și viziune permisivă, de înțelegere (ar merge mai bine un cuvînt franțuzesc, „comprendre”) asupra obiectului studiat. Paul Cornea acceptă cu o ușurință dezarmantă uneori evoluția literaturii, a „literarității” către tărîmuri imprezvizibile și, totodată, impune aceeași privire rațională și asupra zonei prin excelență irațională a culturii populare, de exemplu: „Ajungem astfel cu toții, mai încet sau mai repede, la un mod pragmatic și permisiv de a înțelege literatura. Faimoasa butadă a lui Roland Barthes, și anume că «literatura este ceea ce se învață în școală ca fiind literatură», nu mai e de

actualitate; adevărul este că școala a rămas mult în urma vieții și nu numai fiindcă, din inerție și rutină, păstrează distanța față de expresiile inovatoare, ci și pentru că se manifestă foarte reticent vizavi de asimilarea selectivă a culturii de masă”. Paul Cornea a știut întotdeauna să se plaseze în întîmpinarea noului cu un discurs solid care, după examinare, putea oferi sprijinul dorit de orice mișcare novatoare.

Am întîlnit în *Interpretare și raționalitate* răbdarea demonstrației unui Rorty, dar și intransigența critică a unui Popper (nu vorbim aici de ideologii, ci de retorici). Am întîlnit de asemenea autori contaminanți prin delirul lor fermecător, precum Foucault sau Derrida, foarte bine struniți, plimbîndu-se liniștiți ca niște pești colorați într-un acvariu perfect luminat. Acesta este spectacolul rațiunii și al științei în lumea umanioarelor: posibilitatea de a ține în frîu cele mai stranie răbufniri de iraționalitate cu un discurs „înțelegător” – a se înțelege „deschis”, „precaut”, „atent”, „iscoditor”.

Doris MIRONESCU

LECTURI ÎNTRERUPT

Spovedania unui învingător

Recitind *Viața ca o pradă*, nu poate să nu te izbească aerul de spovedanie al volumului. Spun „spovedanie”, și nu „confesiune” pentru că etimologia slavă a cuvîntului păstrează ceva mai mult din încărcătura etică a acțiunii de a te confesa decît neologismul latin. Cine se spovedește are cu siguranță cel puțin un păcat la activ. Spovedania izvorăște din vină.

Or, confesiunea făcută de autor în cartea sa autobiografică nu are, la prima vedere, un mobil. Iar în cazul unui mare scriitor, precum Marin Preda, nu putem să ne mulțumim cu o explicație banală de genul: autorul își amintește de copilărie și de tot ce datorează familiei lui. Familia apare de puține ori, esențială fiind aici aventura conștiinței sale scriitoricești, desprinderea de familie, școlile îndepărtate și ucenicia de gazetar la ziarele bucureștene din timpul războiului.

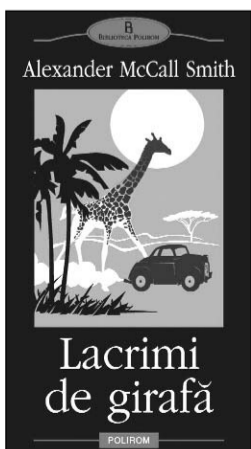
Inevitabil, Preda e un mare scriitor și în această scriere memorialistică. De altfel, el are prevederea de a dăruii cărții o structură de roman. *Viața ca o pradă* poate fi și este citită ca o compoziție epică cu „amprenta” definitivă a lui Preda, conținînd ingredientele care au făcut succesul durabil al acestui scriitor: ironie și sapiență, creație epică și valorizare etică a vieții. Toată rememorarea apare ca avînd loc cîndva, în iarna lui 1949, la vila scriitorilor din Sinaia, în mintea unui tînăr prozator a cărui solidă încredere în sine începe să se clatine. Preda avusese un debut promițător în „Timpul”, în 1943, iar confirmarea valorii sale fusese obținută prin apariția volumului *Întîlnirea din pămînturi* (1948), recenzat favorabil de Paul Georgescu și Ovid S. Crohmălniceanu și atrăgînd simpatia lui Mihail Novicov, care, în acest episod, pozează în protector bonom al debutantului.

Însă acum prozatorul resimte urgența scrierii unui roman. Multă vreme își achipuise că acest roman ar trebui să posede același tip de originalitate stilistică al unora dintre nuvelele sale mai vechi, „comportamentiste”. Proiectele lui se învîrteau în jurul unui tip de „Feodor Karamazov român”. Acum nu mai e așa de sigur. Nu caută nici legătura cu copilăria sa trecută, pe care, se vede din ceea ce scrie, n-o regretă prea mult. Nu se simte nici acum „fiul naturii”, cum nu se simțise nici în copilărie.

În *Viața ca o pradă*, scriitorul vorbește mult despre generația sa pierdută prin anii războiului, dar mai ales după aceea. Despre Virgil Untaru care, devenit Ierunca, avea să dispară din țară, implicîndu-se pentru zeci de ani într-o activitate de presă militantă și foarte necesară. Despre Ion Caraion, urmărit de Siguranță în timpul războiului și, după aceea, condamnat la moarte de Securitate. Despre un poet, Sergiu Filerot, care și-a pierdut libertatea și a fost trimis în linia întîi pentru a fi publicat versuri pacifiste, ștampilate de cenzură.

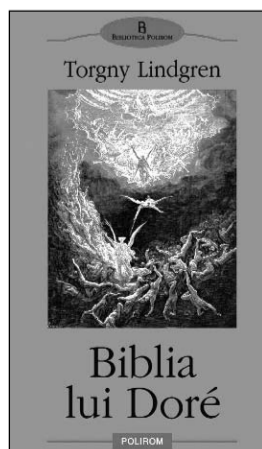
Marin Preda e angajat profund în bătălia generației sale. Numai că, după 1948, odată cu publicarea unor scrieri pe „linia” comandată de partid (*Desfășurarea, Ana Roșculeț*), el pare să abandoneze, măcar temporar, baricadele eticiste pe care se angajaseră destul dintre colegii săi. Inevitabil, romancierul resimte aceste cărți ca pe niște înfrîngeri, ca pe o victorie a celui „obstacol de netrecut” pe care îl numește în *Viața ca o pradă* „abjecția umană”. Cu *Moromeii*, Preda regăsește imperativul etic al generației sale, de care se înstrăinase prin cărțile sale mai noi. Față de înfrîngerile sale, *Moromeii* reprezintă o splendidă victorie care a restabilit, în epocă, drepturile esteticului în fața ideologicului. Romanul său țărănesc ispășește insuportabila vină a cedării. Iar *Viața ca o pradă* spune istoria acestei ispășiri.

SEMNAL

Lacrimi de girafă este cel de-al doilea volum din seria inaugurată de *Agenția de detectiv nr. 1*. Precious Ramotswe, simpaticul personaj principal al acestei serii, este patroana primei agenții de detectiv din Botswana și rezolvă tot felul de cazuri, de la dispariții la povești cu vraci, soți infideli, concursuri de frumusețe trucate sau vini imaginare. Dar, pe măsură ce afacerea devine tot mai înfloritoare, Mma Ramotswe constată că viața personală i se complică într-un mod cu totul neașteptat. Precaritatea și ridicolul cazurilor transformă tema detectivistă în parodie de bună calitate, în linia omorului englezesc de tip P.G. Wodehouse sau Tom Sharpe. Seria captivează de la primele pagini, antrenînd cititorul în noi și noi aventuri într-un țînut exotic, alături de un personaj comic-bonom.

Alexander McCall Smith, *Lacrimi de girafă*, traducere din limba engleză și note de Viorica Boitor, colecția „Biblioteca Polirom”, Editura Polirom, 280 de pagini, 22.95 RON

Acțiunea romanului este plasată în nordul Suediei, în țînutul Västerbotten, ca majoritatea cărților lui Lindgren. Despre această regiune, scriitorul afirmă: „Nu poți lăsa în voia soartei țînutul mlaștinilor și al grohotișului. Singura posibilitate e să «înscrii» în el oameni. E ceea ce am vrut să fac întreaga mea viață: să înscriu oameni în peisaj”. Acest lucru îi reușește de minune în romanul *Biblia lui Doré*, al cărui protagonist își relatează povestea la un dictafon. Povestitorul, care este cel mai de seamă cunoscător al operii lui Gustave Doré și este fascinat de gravurile făcute de acesta pentru *Biblie*, nu poate să scrie sau să citească. O formă gravă de dislexie, care în copilărie l-a făcut să ajungă într-un azil de „needucabili”, se dovedește ulterior o binecuvîntare a existenței lui: privirea sa, incapabilă să deosebească literele, a fost ascuțită și rafinată de gravurile marelui artist francez. Pierderea exemplarului din *Biblia* lui Doré, cartea care i-a încîntat copilăria, este motorul ce declanșează în erou impulsul de a crea opera vieții lui. Destinul său îi oferă autorului ocazia să descrie o întregă lume, ordonată și în același timp ușor stranie, cu personaje memorabile.

Torgny Lindgren, *Biblia lui Doré*, traducere din limba suedeză și note de Elena-Maria Morogan, colecția „Biblioteca Polirom”, Editura Polirom, 256 de pagini, 18.95 RON

„Am considerat mereu România o rampă de lansare pentru piesele mele”

Interviu realizat de Ciprian Marinescu

Ați simțit vreodată că, de când s-a produs recunoașterea dumneavoastră mondială, România încearcă să vă „confiște” mai mult, să vă asume excesiv ca dramaturg al „spațiului românesc”?

Întrebarea dumneavoastră mă obligă să precizez două lucruri. Primul este faptul că recunoașterea mea pe plan internațional rămîne o necunoscută, un semn de întrebare, o luptă care mai trebuie dusă timp de mulți ani... În această epocă a generalizării societății de consum, totul se consumă, inclusiv autorii... Oamenii care sînt astăzi în atenția lumii pot fi aruncați mîine la coșul de gunoi al globalizării. Existența pieselor mele pe plan internațional este fragilă, deși am piese traduse în aproape 25 de limbi și deși numele meu a figurat pe afiș în tot atîtea țări. Limba franceză m-a ajutat să fiu tradus în țări precum Iran, Maroc, Turcia, Finlanda, Islanda, Estonia, Japonia... Regizori care s-au îndrăgostit de piesele mele mi-au promovat cu insistență textele în Statele U-

Marea Britanie sau Germania, spații în care evoluează însă enorm de mulți autori, unde festivalurile se țin lanț și numărul companiilor de teatru este de ordinul miilor... Dacă selectați pe Internet motorul de căutare Google și scrieți numele meu, veți avea aproape 60 de mii de referințe legate de activitatea mea de dramaturg (pentru Eugen Ionescu apar însă aproape un milion de referințe...). Este deci greu de spus în acest moment unde se situează teatrul meu în peisajul dramaturgiei contemporane, un peisaj în mișcare continuă, în care forme și tendințe noi se încruciează și se încăleacă...

Al doilea lucru pe care doresc să-l precizez este că în România, pentru a declanșa o montare cu adevărat importantă, trebuie uneori să mă lupt și să aștept tot atît cît în Franța sau în alte țări occidentale... Sigur, piesele mele au fost mult jucate din 1990 încoace și una dintre ele figurează și în manualul școlar. Am în continuare nevoie de sprijinul oamenilor de teatru români, pentru că am considerat mereu România, de la căderea comunismului încoace, drept o rampă de lansare pentru piesele mele. Sînt numeroși regizorii, directorii de teatre și de festivaluri, precum și oamenii din sfera deciziei culturale cărora le sînt recunoscător pentru promptitudinea cu care au acceptat proiectele mele, în special cele ținînd de colaborarea cu diverse instituții franceze sau de invitarea unor companii franceze în România. De fiecare dată cînd reușesc să lansez un proiect de acest gen, altfel spus să arunc poduri culturale între Franța și România, satisfacția mea este reală, pentru că occidentalii n-au să poată iubi niciodată România servindu-se doar din informațiile vehiculate de marile media de informare, ci venind fizic pe teritoriul României și lucrînd împreună cu românii.

În ce fel, în România de astăzi, credeți că este posibilă tragica substituție a comunismului anterevoluționar cu o formulă mai dăunătoare acestui popor?

Care sînt pericolele care vînează România în momentul de față?

Mă întrebați, altfel spus, dacă România nu riscă să cadă din lac în puț, adică din comunism în ceva și mai degradant pentru ființa umană. Există, în mod real, acest pericol, și anume ca România să alunece spre un capitalism sălbatic de tip mafiot, cu un stat cangrenat de o corupție de inspirație orientală, în care statul de drept și democrația să nu fie decît o fațadă pentru naivi... Embrionul acestui model s-a constituit deja după 1990, dar sper ca Uniunea Europeană să-i oblige pe români la o repunere în cauză a acestei tendințe înainte de integrarea lor europeană, și să-i țină sub un control strict după integrare...

„Sînt omul care trăiește între două culturi, între două sensibilități, care are rădăcinile în România și aripile în Franța”, sînt cuvintele dumneavoastră. România nu are aripi pentru Matei Vișniec?

Cultura română nu a ieșit încă dintr-un anume complex de marginalizare... Discuțiile legate de „complexele micilor culturi” sînt mai vechi, ele au avut loc chiar și înainte de 1989. De ce nu sînt recunoscute valorile culturale românești în Occident? Aceasta ar fi marea întrebare pe care ne-o punem de mai bine de o sută de ani. Reflexul natural al creatorului român este de a pleca într-una din marile capitale culturale ale lumii (Paris, Londra, Berlin, New York), pentru a încerca să intre în circuitul internațional și a obține o recunoaștere internațională. Personal, nu cunosc nici un exemplu de autor român care să fi rămas la el acasă, să fi scris în limba română și să fi intrat apoi, prin traduceri, în circuitul internațional... Există deci o problemă cu „aripile”...

Cum reacționați la atîtea interpretări pe care le descoperiți în montările dumneavoastră în lume și, mai ales, la calitatea acestor montări?

Nu cunosc numărul exact al montărilor pe care le-am avut din 1990 încoace... Ritmul a fost însă de cel puțin patru sau cinci pe an în România și de șase sau șapte pe an în Franța. Din 1992 încoace, piesele mele au fost în mod sistematic prezentate la Festivalul de teatru de la Avignon, în general de mici companii private. Am văzut multe din aceste montări, precum și altele realizate în

Moldova, Germania, Belgia, Elveția, Italia, Turcia, Marea Britanie, Canada, Statele Unite... Alte spectacole le-am văzut sub formă de înregistrări video... Pot să vă spun că în prezent nu mă mai mir de nimic. Unele dintre aceste montări sînt pur și simplu corecte, altele păcătuiesc prin stîngăcie, altele m-au emoționat... Am avut spectacole excelente și altele penibile. Din principiu, acord drepturile tuturor și nu le impun nimic regizorilor. Un lucru e sigur, spectacolele cu adevărat importante și memorabile pe care le-am avut în ultimii 16 ani nu sînt chiar atît de multe...

Ce șanse dați dramaturgiei românești de „după” Matei Vișniec?

Să nu exagerăm. Nu sînt chiar un reper de natură să separe două epoci pentru teatrul românesc. Pentru autorii dramatice mai tineri, orizontul este, cred, mult mai deschis decît era el pentru mine acum 25 de ani. Piesele mele au fost mult jucate în Franța de mici companii private în căutare de autori noi. Aceste companii, extrem de numeroase în peisajul teatral francez (care dispun deseori de mici săli de teatru avînd între 50 și 100 de locuri), își asumă mai repede riscurile estetice și financiare ale promovării unui autor tînăr. Aș dori ca România să se poată dota cu o astfel de rețea de companii de teatru private, capabile să promoveze noua dramaturgie.

Se vorbește mereu despre granițe în scriitura românească: cea de dinainte de Revoluție vs cea de după, de pildă. Dumneavoastră unde ați trasa granița și de care parte a ei credeți că sînteți?

Personal, am trecut cu bine „granița”, pentru că n-am ținut cont, la ora la care îmi scriam piesele de tinerete, decît de propria mea conștiință. Nu scriam nici ca să ocolesc cenzura, nici ca să dărîm lumea, scriam pentru mine și în numele unui adevăr interior. Sînt fericit să descopăr că numeroase dintre piesele mele scrise înainte de revoluție sînt montate și astăzi: *Angajare de clown*, *Caii la fereastră*, *Țara lui Gufi*, *Bine, mamă*, da’ aștia povestesc în actu’ doi ce se-nîmplă-n actu’ întîi... Am scris întotdeauna ca să înțeleg mai bine contradicțiile interne ale ființei umane, și probabil din cauza aceasta piesele mele au rămas de actualitate.

Una dintre cele mai recente puneri în scenă este cea a Cătălinei Buzoianu, cu *Richard al III-lea se interzice*, la Sala Toma Caragiu de la Bulandra (premiera a avut loc în iunie). „Piesa lui Matei Vișniec despre Meyerhold m-a atacat foarte puternic. Am fost șocată, pentru că personalitatea personajului principal era de multă vreme printre fantomele mele”, și-a motivat regizoarea opțiunea, la lansarea de la Librăria Cărturești.

O altă punere în scenă a unei piese de Vișniec, *La femme comme champ de bataille/Femeia ca un cîmp de luptă*, realizată la Paris de regizoarea Alexandra Badea a putut fi văzută la București doar pe 20 septembrie, la Teatrul Foarte Mic. Spectacolul fusese prezentat cu o săptămîină în urmă la Festivalul Dramaturgiei Românești de la Timișoara (unde s-au jucat nu mai puțin de trei piese ale lui Matei Vișniec).

Femeia ca un cîmp de luptă s-a jucat vara aceasta la Festivalul Avignon Off, în timp ce o altă piesă a dramaturgului – *Istoria comunismului povestită pentru bolnavii mintal*, pusă în scenă de Florinel Fătulescu la compania teatrală Open Fist din Los Angeles – a fost prezentată la Festivalul Fringe din Edinburgh.

© foto: N. Cherciu

Sînt uluit și fericit să văd cît de mult se scrie și se publică în România

Cîte manuscrise aveți, în momentul de față, în sertar sau, conform unei exprimări care vă aparține, cîte „șantiere“ aveți deschise?

De ani de zile lucrez concomitent la mai multe piese, fără să mă grăbesc. Am texte „blocate“ de cinci sau șase ani, de care nu sînt mulțumit și pe care le reîncep sau le reiau din cînd în cînd. Uneori însă, motivat de multiple situații favorabile (de exemplu, o comandă lansată de o companie importantă), grăbesc scrierea unei piese. Masa mea de lucru este plină de note și de pagini corectate, iar calculatorul meu este doldora de texte care așteaptă să fie plasate în arhitectura unei piese noi. Ultima mea piesă este una despre Ioana d'Arc (și, implicit, despre nașterea mitului istoric și scrierea istoriei).

Cît de mult scrieți în România, în timpul șederii în țară?

Nu mai am timp să scriu în țară. Vacanțele mele la părinți sînt scurte și prefer în acest timp să-mi reîncarc „bateriile“ emoționale. Prefer, cînd sînt în România, să citesc, să răsfoiesc în librării cărți noi și să consult presa literară. Pot să vă mărturisesc în consecință că sînt uluit și fericit să văd cîte titluri importante apar în România în materie de traduceri și cît de mult se scrie și se publică în general.

Față de cine, în România, simțiți cea mai mare prețuire?

Față de oamenii care refuză astăzi să fie manipulați de societatea de consum, cum au refuzat ieri să fie manipulați de comunism.

„Cred că poezia și literatura sînt în acest moment singurele modalități de a înțelege omul, felul în care el poate face să coabiteze contradicții diverse. Științele exacte au dat faliment în această încercare. Doar literatura reușește să foreze atît de adînc, încît să scoată la suprafață două-trei perle. Pentru mine, personajul principal a fost dintotdeauna, de cînd scriu, omul“, a spus autorul la lansare.

„Există, în mod real, pericolul ca România să alunece spre un capitalism sălbatic de tip mafiot, cu un stat cangrenat de o corupție de inspirație orientală, în care statul de drept și democrația să nu fie decît o fațadă pentru naivi... Embrionul acestui model s-a constituit deja după 1990, dar sper ca Uniunea Europeană să-i oblige pe români la o repunere în cauză a acestei tendințe înainte de integrarea lor europeană, și să-i țină sub un control strict după integrare...“

REPERE:

- Matei Vișniec, acum în vîrstă de 50 de ani, a debutat în literatura română ca poet, în 1980
- Șapte ani mai tîrziu a emigrat în Franța și s-a impus în ultimul deceniu mai ales prin activitatea sa de dramaturg
- În prezent, este jurnalist la secția română de la Radio France Internationale
- Piese sale au fost jucate în peste 20 de țări, inclusiv în mari teatre din Europa: Teatrul Regal din Stockholm, Piccolo Teatro din Milano, Young Vic din Londra, Teatrul Rond-Point des Champs Elysees din Paris
- Din 1993, devine unul dintre autorii cei mai jucăți ai secțiunii Off a Festivalului de la Avignon: peste 20 de spectacole cu piesele lui, prezentate atît de mici companii, cît și de teatre importante
- În România, în jur de 30 de piese ale sale au fost montate în teatre, la radio și la televiziune

Matei Vișniec și-a lansat pe 25 septembrie un nou volum de teatru – *Omul cu o singură aripă*, apărut la Editura Paralela 45 –, ce grupează trei piese scrise inițial în franceză și rescrise ulterior în română.

Autorul, care trăiește din 1987 în Franța, spune că aceste texte au calitatea de a nu se fi numărat printre favoritele lui. Tocmai din pricina acestui aparent handicap, piesele „au fost lăsate să se odihnească prin sertare“ și au fost re-lucrate de mai multe ori. Potrivit Mediafax, în cele din urmă, autorul a decis că merită să fie publicate într-un volum și că „universul lor emoțional poate fi baza unor spectacole interesante, cu condiția ca mesajul lor să ajungă la regizorii potriviți“. Piesele *Negustorul de timp*, *Omul cu o singură aripă* (piesă-poem) și *Văzătorule, nu fi melc* au fost scrise între anii 1992-1996. Prima dintre ele a fost cerută de o companie din Avignon, Theatre le Jodel, cea dintîi trupă teatrală din Franța care a citit piesele lui Matei Vișniec în public, le-a difuzat și montat. La

Editura Cartea Românească sînt în curs de apariție volumele: *Omul-pubelă*, *Păianjenul în ramă* și *Groapa din tavan*.

ORGANIZATORI:

ABSENT WITHOUT Leave
[Aripă]

EDIȚIA A II-A

BIENALA TINERILOR ARTIȘTI
BUCUREȘTI 2006 / 12 OCTOMBRIE - 16 NOIEMBRIE
PALATUL BRĂTIANU, STR. VISARION, NR. 6 (PIAȚA ROMÂNĂ)

STABILITY PACT FOR SOUTH EASTERN EUROPE SPONSORED BY GERMANY

BRITISH COUNCIL Scottish Arts Council

MINISTERUL CULTURII ȘI CULTURILOR

INSTITUTUL CULTURAL ROMÂN

PRIMĂRIA MUNICIPIULUI BUCUREȘTI

firCUB

Sponsor principal: FLAMINGO

Parteneri media: igloo, OMAGIU, atitudini, Banii Noștri, Suplimentul Cultural, InvestRomania, feeder.ro, Cotidianul.

FRANKFURTER BUCHMESSE: memorii și viziuni

Cum s-a văzut România la cel mai mare târg de carte

ROMÂNIA A FOST PREZENTĂ LA TÎRGUL DE CARTE DE LA FRANKFURT, ÎNTRE 4 ȘI 8 OCTOMBRIE, cu un stand ce a inclus peste o mie de cărți, grupate sub tema generală „Memorie și viziune”. Standul național a fost organizat anul acesta de Ministerul Culturii și Cultelor (MCC) – care a închiriat spațiul – și Asociația Editorilor din România (AER) – care a câștigat licitația pentru realizarea standului, ocupînd o suprafață de 96 mp și a inclus titlurile a 46 de edituri. Colaborarea pentru Tîrgul de la Frankfurt este primul parteneriat de tip public-privat dintre AER și MCC după episodul „Bookfest”. România a mai participat la tîrg și cu standurile individuale a 12 expozanți, printre care și cel al Editurii Brumar, condusă de Robert Șerban, editură care a fost invitată special de organizatori. Editura din Timișoara a fost acceptată într-un program al Frankfurt Buchmesse de sprijinire a editurilor mici, dar cu portofoliu.

TEMA STANDULUI A FOST „MEMORIE ȘI VIZIUNE”, PRELUATĂ ȘI DE CATALOG, care se deschide cu o prezentare a lui Mircea Vasilescu, redactorul-șef al „Dilemei Vechi”. De altfel, catalogul standului prezintă peste 120 de apariții editoriale recente semnate de autori români și a fost realizat de echipa revistei „Dilemateca”. Titlurile au fost alese de o comisie formată din 12 oameni din redacția revistei „Dilemateca” sau propuși de aceasta: Mircea Vasilescu, Simona Sora, Marius Chivu, Paul Cernat, Adrian Cioroianu, Magdalena Boiangiu, Cătălin Avramescu, Vintilă Mihăilescu, Alexandru Ofrim, Anca Manolescu, Anca Oroveanu și Doina Marian.

Tema generală a deschis alte șase secțiuni: literatură contemporană, jurnale și memorii, istorie și mit, România în cuvinte și imagini (cuprinde ghiduri și albume despre România și arta românească), traduceri și dicționare și cărți de învățat limbi străine. De organizarea standului României la Frankfurt s-au ocupat Doina Marian din partea AER și arhitectul Răzvan Luscov, care a asigurat proiectarea și designul standului.

Ministerul Culturii și Cultelor, Institutul Cultural Român și Comisariatul pentru Sibiu – Capitală Culturală Europeană 2007 au organizat la standul României nouă evenimente de promovare.

Editura Polirom a pregătit o prezentare a literaturii române contemporane, susținută de un catalog special realizat pentru Tîrgul Internațional de la Frankfurt – *11 Books. Contemporary Romanian Prose*.

Institutul Cultural Român a mers la Frankfurt cu programele sale – programul de traducere a unor autori români în limbi de circulație internațională și bursele pentru traducători. Joi, 5 octombrie, a avut loc o masă rotundă despre „virtuțile compensatorii ale literaturii regionale – cazul literaturii germane în Banat”, cu participarea Adrianei Babeți, a lui Cornel Ungureanu și a lui Gabriel Cohn. Tot la Frankfurt, Ioan T. Morar și-a lansat ediția a doua a romanului *Lindenfeld*.

Tot joi fusese programată o prezentare a lui Oskar Pastior. Scriitorul și traducătorul de literatură română în germană a trecut în neființă săptămîna trecută la Frankfurt.

„Trimisul nostru special” – premiant al literaturii est-europene

Romanul *Trimisul nostru special* de Florin Lăzărescu, câștigătorul locului II la Premiul pentru Literatură Est-Europeană, a fost prezentat, miercuri, 4 octombrie, la Frankfurt. Premiul, lansat de Bank Austria Creditanstalt și Kulturkontakt Austria, în cooperare cu editura austriacă Wieser, s-a decernat anul acesta pentru prima dată, iar marele câștigător a fost scriitoarea Theodora Dimova din Bulgaria. Premiul al doilea a fost acordat ex-aequo și Annei Zonova din Cehia.

Trimisul nostru special, apărut la Polirom în 2005, va fi publicat anul viitor de Editura Wieser în limbile germană și română, într-o colecție intitulată „EditionZwei”, ce cuprinde volume bilingve. „Cred că cel mai important lucru pe care l-am câștigat cu premiul acesta este că o să mi se acorde mai multă atenție în România. Cartea a apărut în 2005, s-a scris despre ea vreo două-trei luni, a avut o presă foarte bună, a figurat în top 10 al anului 2005 la cărțile de literatură, iar apoi a fost tăcere. Dar din momentul în care am luat acest premiu, mulți oameni au fost brusc interesați de carte, ceea ce-i un lucru foarte bun”, a declarat Florin Lăzărescu.

Florin Lăzărescu și Teodora Dimova, laureați ai Eastern European Literature Award, alături de Kurt Wagner (Kulturkontakt)

Trimisul nostru special a ajuns să ia locul II la Premiul pentru Literatură Est-Europeană după mai multe etape de selecție la nivel național și regional. Dintr-un total de aproximativ 500 de apariții editoriale selectate de juriile naționale din cele zece țări participante, au fost nominalizate 20 de titluri. Dintre acestea, juriul internațional a ales câștigătorii pe baza motivațiilor oferite de juriile naționale, după cum a explicat editorul Lojze Wieser într-o conferință de presă.

În România, juriul – format din Andrei Corbea-Hoișie, ambasadorul României la Viena, Liviu

Papadima, decanul Facultății de Litere de la Universitatea din București, și criticul literar Ion Bogdan Lefter – a selectat 20 de volume de beletristică apărute în 2005. În selecția finală a juriului românesc au rămas volumele *Trimisul nostru special* de Florin Lăzărescu și *Cerul din burță* de Ioana Nicolaie.

„Acest premiu nu reflectă doar excelența literară, ci este și un simbol al faptului că regiunea central și est-europeană are o semnificație culturală, pe lângă cea economică și politică”, a spus Kurt Wagner din partea Kulturkontakt Austria.

Dosar realizat de George Onofrei

„La 17 ani după căderea celei mai dure dictaturi din țările est-europene și după o tranziție complicată, spiritul public din România își construiește o nouă identitate europeană. Unul dintre reperele acestei noi identități este relația cu istoria recentă: comunismul a lăsat urme adânci în țesutul social și în conștiințele oamenilor. De aceea, dezbateră trecutului recent este un fenomen viu în societatea și în cultura română. Ecouri ale acestei dezbateri se regăsesc și în industria editorială. Apar tot mai multe studii de istorie, sociologie, politologie, antropologie despre perioada comunistă. Jurnalele și amintirile din închisoare ale foștilor deținuți politici au fost primite cu mare interes de cititori. A apărut în ultimii ani o tină generație de prozatori care «ficcionalizează» viața în comunism pornind de la rememorarea propriei copilării. Acestea sînt motivele pentru care tema centrală a standului românesc este «Memorie și viziune».”

Mircea Vasilescu în deschiderea catalogului realizat de AER și „Dilemateca” pentru standul românesc de la Frankfurt

În jur de 7.000 de expozanți din peste o sută de țări au prezentat la Frankfurt peste 350.000 de cărți și produse media. Invitata de onoare de anul acesta a fost India.

Pușcași marini și pedestrași

Adriana Babeți

Pentru un pedestraș care n-a mai văzut în viața lui o desfășurare de forțe ca la Frankfurt, unde armata lui Gutenberg, însoțită pe flancuri de divizia *ebook* și regimentele *audiobook*, a atacat năprasnic și concentric, precum pușcașii marini, prima reacție e să amuțească năucit și să se mire ca prostu-n tîrg. Dacă nu e chiar Șvejk-Șvejk, după două-trei ore de uimire și după vreo cinci kilometri la pas printre sute de mii de cărți, soldatul nostru își revine, se dezmeticește, se repliază pe poziții și se pitulează strategic lîngă ai lui, într-un colț de bastion, de unde se poate apăra mai cu spor, ba, la o adică, poate chiar ataca. Trage aer în piept și cade pe gînduri. De cele mai multe ori, gîndurile sînt blegi, triste, cînd nu de-a dreptul negre. Îi vine să iasă cu mîinile sus și să se predea, căci i se pare că totu-i pierdut. După o vreme își revine și începe să-și curețe pușca, mai numără o dată gloanțele din cutii, ascute baioneta, își lustruiește bocancii și așteaptă. Nu-i nimeni să-l atace. Atunci iese din împresurare și, mai tiptil, mai avîntat, prin salturi înainte și tîrîș, dă un iureș prin tranșeele străine, ia cite o mică pradă, face un prizonier-doi și se-ntoarce fericit.

Așa să fi fost România la Frankfurt, la tîrgul de carte? Și da, și nu. Totul depinde de firea soldatului pus să depene amintiri de pe front. Dacă-i un soldat tîbăcit, obosit de-atîtea bătălii pierdute sau neîncheiate, gata să fie lăsat la vatră, tabloul iese-n-cenușat, iar gustul întîmplărilor – sălcu, ba uneori chiar amar. Dacă povestașul e înarmat cu poftă de viață și luptă, dacă știe să-și facă măcar o brumă de curaj din orice-ntîmplare, istoria se vede altfel. Atunci, cum? Pentru că, pînă la un punct, m-am simțit un fel de Șvejk peste care a dat buzna ceva din mintea veteranului istovit, dar și ceva din sufletul bătăiosului încrezător, după ce m-am rătăcit de trei ori în același fel, vrînd să ies afară și ajungînd de trei ori de unde am plecat, adică la standul României, iată ce am văzut și înțeles, pas cu pas, la

„Este cel mai mare tîrg de carte, iar editorii români, la fel ca alți editori din lume, cînd își fac bugetul pe un an, trec Frankfurt-ul în primul rînd, pentru că aici ai ocazia să-i întîlnești pe toți cei cu care lucrezi în decursul anului. Dacă reușești să te organizezi să vii la Frankfurt, îți poți rezolva contactele pe un an de zile. Cine are mai mulți bani disponibili, se duce și la Paris, și la Bologna etc. Frankfurt-ul este însă primul pe listă pentru că îi adună pe toți“.

Ioana Gruenwald, Centrul de Carte German de la București

Frankfurt, în cel mai mare tîrg de carte din lume :

Unu.

Că-i o prostie să ne tot întrebăm cu neliniște de ce moare cartea sufocată de televizoare, computere și alte cele. Cîtă vreme peste 7.000 de edituri din toată lumea au acoperit cu sute de mii de cărți, dar și cu zeci și zeci de ecrane 13 hale în care ar fi încăput 30 de terenuri de fotbal, cîtă vreme zeci de mii de oameni (public larg, mult tineret) au dat peste 30 de euro ca să se plimbe printre rafturi, cîtă vreme mii de editori și agenți literari au stat față în față, în jurul unor mese, la o cafea și au făcut afaceri cu ghiotura pe seama cărților, într-un zumzet ca la bursa din Tokio, ar fi mai bine să ne găsim alte motive de îngrijorare decît că nimeni nu mai citește.

Doi.

Că-i o mare prostie să ne tot întrebăm isteric de ce nu se citește literatură, mare, adevărată literatură. Cîtă vreme tot acolo, în pavilioane, au tronat și s-au vîndut Orhan Pamuk și Shakespeare, Crnjanski și Proust, Goethe și Gombrowicz, cîtă vreme în rafturi au stat cotor lîngă cotor clasicii marilor și micilor literaturi, în original sau traduceri, din Franța pînă-n In-

dia (invitata de onoare a tîrgului) și din SUA pînă în Slovenia, literatura bună nu are de ce să se teamă.

Trei.

Că-i o prostie și mai mare să ne tot întrebăm vîcăreț de ce, pînă la urmă, oricît s-ar strădui, România e, ca-n banc, pe nicăieri și că nu se prea zărește în teatrul de operațiuni de la Frankfurt. Cîtă vreme cei care au răspuns de mersul trebii în pavilionul românesc și partenerii lor* s-au străduit ca lucrurile să aibă un aer decent, în rimă cu ce era în jur, cîtă vreme pliantele în limbi străine cu ofertele noastre și cu proiectul de traduceri al ICR au circulat pe unde trebuia, cîtă vreme editurile au cumpărat zeci de titluri, dar s-au și văzut cercetate de agenți literari și editori străini, cîtă vreme s-au pus în rafturi cam 1.000 de cărți, multe traduse, multe cu adevărat atrăgătoare, cîtă vreme s-a văzut că puzderia de volume nu-s aruncate cu furca, ci urmăresc o temă (*Memorie și viziune*), partida nu-i pierdută. E mult? E puțin? Aș zice că, adăugînd și experiența din 2005, e un bun început. Atîta putem deocamdată. Dar dacă am putea mai mult? De aceea mă gîndesc că n-ar fi rău ca organizatorii să-și facă bilanțul, să se așeze fără orgolii la aceeași masă și să vadă ce n-a mers bine, ce s-ar mai putea

născoci și cum s-ar pune cap la cap un proiect pentru cinci ani de-acum înainte, ca trebile să dobindească aerul unei mari campanii, nu doar al unei mici incursiuni de recunoaștere. Mă mai gîndesc că n-ar fi rău să se încredințeze strategia de atac unor specialiști (mă refer nu la felul cum arată în sine standul, ci la ieșirea mai agresiv-modernă și mai eficientă a României pe piață). Așa poate n-am mai face dezbateri și lansări tot noi, cu noi, pentru noi. O variantă de idee, văzută pe viu, care probabil costă mult, dar face toți banii ar fi emisiunea cu public de la televiziunea germană, ceva stil Iosif Sava, transmisă serile în direct dintr-o mîndrețe de sală din centrul vechi al Frankfurtului. În 5 octombrie publicul stătea la coadă să prindă locuri sau se mulțumea să privească din piață pe un ecran cum stau și discută cu moderatorul doi scriitori, unul din Ucraina și altul din Ungaria. De ce nu i-am putea vedea în tandem, de pildă, pe Olga Tokarczuk și Mircea Cărtărescu?

Patru.

Că-i chiar cea mai mare prostie să ne întrebăm nedumeriți de ce o fi spus oare în public, la microfon, tocmai Florin Lăzărescu, premiatul și tradusul, că se simte inexistent la Frankfurt și în general.

* Deci MCC și AER, ICR și revista „Dilema veche“, cîteva edituri puternice (Polirom, Humanitas, Curtea Veche, de pildă, dar și invitata specială, cu stand separat, Brumar).

Literatura română și capra vecinului la Frankfurt

Lucian Dan Teodorovici

Pentru că oricum aș vorbi despre Tîrgul de Carte de la Frankfurt, 2006, tot voi ajunge la programul dedicat literaturii române, las de la bun început orice reținere deoparte, mergînd direct la subiect. Cred că a fost cea dintîi prezență românească la Frankfurt Buchmesse în care s-a vizat, într-un mod coerent și organizat aș spune, atragerea interesului editorilor străini spre literatura română în general și spre proza românească în special. Pe lîngă catalogul organizatorilor, în care proza ocupa un loc important, Editura Polirom a venit cu un catalog de prezentare a 11 cărți, sub titlul: *11 Books. Contemporary Romanian Prose*, cu o traducere în engleză aș spune impecabilă a lui Alistair Ian Blyth. Un catalog care a fost o reușită bază de discuții cu o serie de editori străini, din țări precum Slovacia, Serbia, Rusia, Polonia, Franța și, mai cu seamă, firește, Germania. N-ar fi onest să nu menționez aici ajutorul aparte pe care ni l-au oferit, în promovarea autorilor români mai ales în fața editorilor germani, doamna Ioana Gruenwald, de la Centrul de Carte German din București, precum și doamna Simona Kessler, de la „Simona Kessler International Copyright Agency“.

La capitolul evenimente, o să amintesc mai întîi lansarea ediției noi a romanului *Lindenfeld*, de Ioan T. Morar, cu participarea autorului și a lui Mircea Mihaieș, pe 4 octombrie, apoi prezentarea proiectului Polirom *Vote for young literature*, de pe 5 octombrie, la care au participat, alături de mine, Bogdan-Alexandru Stănescu și Florin Lăzărescu (prezent în Tîrg ca urmare a cîștigării unui premiu internațional ce va avea drept urmare publicarea romanului său *Trimisul nostru special* în Austria), apoi lectura de poezie a Norei Iuga din 7 octombrie, precum și, în ultima zi a Tîrgului, pe data de 8 octombrie, prezentarea programului de traduceri al ICR. Mă refer, desigur, doar la partea de literatură română, pentru că organizatorii s-au prezentat și cu alte evenimente, printre care, tot pe 5 octombrie, cu o masă rotundă despre literatura germană din Banat, susținută de ICR, la care au participat Adriana Babeți, Cornel Ungureanu și Gabriel Cohn.

Astea sînt însă datele reci, generale. Dincolo de ele, Tîrgul de Carte de la Frankfurt a însemnat numeroase discuții, de la cele pitorești, cu rezultate mai puțin vizibile pe termen scurt, pînă la altele mai pragmatice, direct pe subiectul care cointeresa editorii. Au fost și surprize, bineînțeles, precum aceea, frumoasă, apărută într-o discuție cu editori japonezi, care au devenit interesați de proza românească tocmai pentru că i-a impresionat programul cu care am venit la Frankfurt. Pentru că sîntem obișnuiți să ne uităm la capra vecinului și-avem o bucurie cînd îi găsim vreun defect prin comparație cu a noastră, merită să spun aici că japonezii remarcaseră tocmai faptul că România s-a prezentat cel mai coerent pe domeniul literar dintre țările estice ale Europei, ceea ce i-a făcut să își dorească o întîlnire cu noi.

Fără a însemna, nici pe departe, că totul e de-acum roz, Frankfurtul de anul acesta a fost, din perspectiva mea cel puțin, un semnal că literatura română nu a avut cele mai bune șanse de a ieși dincolo de granițe pentru că nu am știut să i le oferim noi. Și cînd spun noi, mă refer și la editori, și la scriitori, și la toate instituțiile românești care s-ar fi putut implica. În momentul în care însă ai ce și, mai ales, cînd îți prezinți într-un mod interesant „ce“-ul, perspectivele se schimbă, iar discuțiile pot căpăta consistență. Sigur, optimismul se află, și ar trebui să se afle în etapa asta, la nivelul primului pas mai apăsător. Cînd vor veni și ceilalți, vom avea mult mai multe de discutat.

„Spre deosebire de anul trecut, este un stand tematic. Trebuie să spun că această structurare, concepția standului, a stîrnit unele nemulțumiri din partea unor editori care ar fi vrut să-și aibă standul individualizat și în sensul ăsta am discutat cu reprezentanții Ministerului Culturii care sînt aici să mărim suprafața standului României, astfel încît un număr mult mai mare de editori să poată avea module individualizate. Anul acesta standul a avut 96 de metri pătrați, la fel ca anul trecut, numai că, spre deosebire de anul trecut, cînd au fost prezenți 30 și ceva de editori în stand, anul acesta mai mulți editori au vrut să fie prezenți. Deci singura soluție a fost cea a unui stand tematic pentru a putea satisface cererile care, uitați, sînt crescînde ale editorilor români de a fi prezenți la Frankfurt. Am avea nevoie de cel puțin dublul spațiului.“

Doina Marian, director executiv al Asociației Editorilor din România la Radio România Actualități

(Alt)ceva despre târgul de carte de la Frankfurt

Anca Băicoianu

Un editor (de orice nație ar fi el) care merge la Târgul de Carte de la Frankfurt seamănă suspect de mult cu cineva care se duce, la sărbătorile importante, să ia masa cu o rudă bogată și în vîrstă pe care speră să o moștenească. Pentru că, dincolo de valoarea sa culturală implicită, un eveniment de felul acesta este, în primul rînd, un *act de prezență* măsurat în termeni calitativi: cu cît mai convingătoare apariția personală (indicativ prezent), cu atît mai consistentă recompensa (condițional-optativ transformat rapid în *futur proche*).

Altfel spus, *business* din belșug, dar *pleasure* nu prea – în afară doar de aceea, deloc neglijabilă, ce-i drept, de a-ți revedea prietenii vechi cu care să mai schimbi o vorbă (fatalitate, tot din categoria cine/ce scrie/publică, unde și cînd, cu diferența substanțială că nici unul dintre interlocutori nu face din asta obiectul unei tranzacții) sau, dacă ai noroc și tocmai ți s-a anulat o întîlnire, să bei chiar și o bere: mică, scumpă și proastă, ca să nu-ți deturneze cumva atenția de la „lucrurile cu adevărat im-

portante“ pentru care, nu-i așa, te afli acolo. Dar dimensiunea proiectivă și frugalitatea nu sînt singurele lucruri care îi apropie pe participanții Tîrgului de la Frankfurt de primii creștini: în ambele cazuri, este vorba despre o comunitate a cărei uniune strînsă este cimentată cu ajutorul unor ritualuri specifice; în ambele cazuri, cei implicați renunță treptat la posesiunile lor pămîntești (în cazul de față, pliante, oferte, cataloage, cărți, contracte etc.), în scopul obținerii unui beneficiu superior într-un viitor a cărui topografie poate fi aproximată, anticipată, uneori controlată discret, dar niciodată cunoscută cu precizie (de aici expresia „fluctuațiile pieței”); și, în sfîrșit, în ambele cazuri reușita presupune asumarea voluntară a unor încercări care solicită trupul, dar eliberează spiritul (pelerinajul de la stand la stand și de la pavilion la pavilion nu este cea mai nesemnificativă dintre ele, ținînd cont de faptul că întregul complex expozițional ocupă o suprafață de cîteva hectare).

Și, la categoria „diverse”, ar mai trebui amintit faptul că Tîrgul de Carte de la Frankfurt este o

lume pe dos – sau poate așa mi se pare mie, judecînd după faptul că, spre deosebire de viața reală, aici toți cei care vor să beneficieze de facilități într-un timp scurt și în condiții optime (mai pe românește, să meargă la baie) ar face bine să se îndrepte către Lumea a Treia (respectiv, către pavilionul destinat editurilor din Tadjeistan, Insulele Feroe și altele asemenea, printre care, de ce să nu recunoaștem, se numără, previzibil, și România).

Mai mult: dacă vă imaginați că, fiind vorba despre un tîrg de carte, culoarele, băncuțele, bordurile și treptele sînt pline de oameni cufundați sau măcar aruncînd priviri fugare prin cîte un tom, vă asigur că această imagine idilică i-ar corespunde mai degrabă grădinii Cișmigiu într-o zi cu soare.

Cu toate acestea, există, în afară de aspectul pur comercial, încă un motiv pentru care se (re)vine la Frankfurt și la alte tîrguri asemănătoare an după an: ele au, pînă la urmă, un obiect care, pentru cei implicați în producerea lui, a fost și rămîne un *objet amoureux*, *l'objet de désir*.

Despre pierderea inocenței și bucuria de a fi român

Bogdan-Alexandru Stănescu

Am să încep cu sfîrșitul: ultima zi a Frankfurtului. Picioarele dor ca după un antrenament făcut cu naționala de hochei, mîinile, la fel. Totuși, am alergat la standurile anglosaxone, unde se anunțase „vînzare” după ora 2 a ultimei zile. Și am făcut-o: un album care în librăriile autohtone urcă pînă la 5-6 milioane ajungea la vreo 30 de euro. Imaginați-vă calculele din mîntea mea, incluzînd greutatea admisă în cala avionului... A trebuit să renunț la un Andy Warhol, *giant size*. Mă doare și acum. Ah, și un detaliu amuzant: tipa de la casierie îmi face totalul, aplică o reducere de 30%, apoi vede ID-ul pe care scrie România. Taie și aplică o reducere de 50%. Mulțumesc, România!

Bun, să trecem la treburile serioase: mi-a plăcut standul României. Pe bune. Arăta bine. Nu mi-a plăcut faptul că distribuția (tematică) a cărților nu a atras o ulterioară organizare a lor per editură. Imaginați-vă un vizitator străin, eventual de la o editură, interesat de un anumit titlu sau de o imagine de ansamblu a activității editoriale din România: nu avea cum să înțeleagă ce se întîmplă. N-am înțeles nici de ce am fost singurul ce nu și-a adus colecția de traduceri, înțelegînd că standul va merge exclusiv pe linia „proza românească contemporană”... Poate că sînt doar prost. Sau prea puțin șmecher. Ori ambele.

În rest, impresia cît mai pregnantă că ar trebui să renunțăm la atît de celebra „lansare”. Am făcut lansări cu un auditoriu format din 2 persoane. Dacă vă spun că la un cocktail organizat de standul suedez era o mare de oameni care se călcau în picioare (fie pentru chifteluțele cu dulceată, fie pentru Vodka Absolut), veți înțelege unde bat. Tovarășii, faceți un chef cu sărmăluțe și țuică fiartă și pariez că se vor găsi doi editori care să vă asculte mestecînd, cum le explicați literatura română contemporană. Tot e bine. În fine, pot să spun, contrapunctic, că Nora luga, recitînd, a strîns publicul cel mai numeros.

Și dacă vreți și o imagine pur personală: dacă n-aș fi văzut Frankfurtul n-aș fi înțeles ce înseamnă industria cărții – imaginați-vă International Agents Center ca pe o bucată smulsă din *Minunata lume nouă* a lui Huxley. Măsuță lîngă măsuță, unde domnește cinismul cel mai rudimentar, chit că obiectul este cartea. Vreți concluzia unui prim Frankfurt? Pierderea inocenței...

Rămîne, în schimb, bucuria de a fi român, de a te scîlda în amniosul tradiționalei lansări, de a putea să-ți prezinți tinerii scriitori cînd îți mai rămîne puțin timp după ce ai făcut „afacerile” serioase, de a te întîlni cu editorii compatrioți la o chiftea suedeză cu magiun. A, și încă o chestiune: nu toți nemții sînt punctuali, nemții mai și fură cărți de la stand, metroul întîrzie etc.

„Nu stăpînim ABC-ul marketingului cultural“

Ioana Chira

„A fost un tîrg care a funcționat”, a spus șeful de marketing Thomas Minkus, la finalul ediției din acest an a Tîrgului de Carte de la Frankfurt. Am putea împrumuta ceva din pragmatismul germanului atunci cînd ne prezentăm la cel mai mare tîrg de carte din lume, un loc unde *business*-ul este obiectivul principal al editorilor din cele 113 țări participante. De ce nu ne-ar strica o asemenea concepție practică? Pentru a evita situația ca la standul României să fie doar trei oameni prezenți la un eveniment din program. Pentru a nu privi ca pe o victorie faptul că o mică sală de conferințe a fost aproape plină la un alt eveniment, în loc de a cîntări cîți oameni din publicul-țintă erau de față și cîți alții ocupau locurile din „obligatie de serviciu”.

România a avut la Frankfurt un stand de aproape o sută de metri pă-

trați, cu o mie de titluri de la 46 de edituri. Pentru a compensa dezavantajul amplasamentului în mijlocul unei hale imense, organizatorul standului, Asociația Editorilor din România (AER), l-a supraînălțat cu cinci metri. Prin urmare, în momentul în care coborai în sala de la subsol, zăreai standul încă de pe scara rulantă.

Experiența tîrgurilor anterioare de carte la care AER a organizat standurile naționale a demonstrat că România se poate prezenta la aceste evenimente cu standuri care să arate bine. Frankfurt 2006 a confirmat acest lucru. Numai că participarea la un astfel de tîrg nu înseamnă doar amenajarea unui stand frumos, aerisit și bine luminat, ci și pregătirea unor evenimente cu un scop clar, bine promovate în rîndul categoriilor de public vizate. Iar în această privință, părem să nu stăpînim nici măcar abc-ul marketingului cultural.

Ministerul Culturii și Cultelor (MCC) și Institutul Cultural Român au plănuit zece evenimente la standul României și într-o sală de conferințe. Practic, în fiecare zi a fost cel puțin un eveniment programat. Unul dintre ele s-a desfășurat „în familie”. La altul, din aceeași zi, raportul românilor și germanilor prezenți a fost de 4 la 1, cu toate că prezentarea programului „Sibiu – Capitală Culturală Europeană 2007” ar fi trebuit să se adreseze străinilor, pentru a le atrage atenția asupra destinației culturale de anul viitor.

„Să știți, e greu să promovezi cultura română“

Frankfurt Buchmesse este impresionant de mare: se întinde pe o suprafață echivalentă cu vreo 30 de terenuri de fotbal, aduce la un loc peste 7.200 de expozanți și 280.000 de vizitatori. Fără o promovare ca la carte,

evenimentele de la standul României riscă să se desfășoare jenant: vorbitorii, aduși la Frankfurt de MCC sau de orice altă instituție care organizează în acel an programul de evenimente, își țin discursurile în fața unui public format din... organizatori.

„Să știți, e greu să promovezi cultura română”, mi-a spus un consilier din minister ca explicație la audiența scăzută în rîndul străinilor a prezentării programului „Sibiu 2007”. Și dacă o fi greu, în Ministerul Culturii și Institutul Cultural Român sînt funcționari plătiți să facă (și) asta.

Noroc că la Frankfurt întîlnirile între editori și agenți literari, networking-ul ce se prelungește în afara centrului expozițional, în restaurante, holuri de hotel sau la coada de la taxi, au cea mai mare importanță și pot deveni ocazii de a promova titluri sau programe care n-au atras pe nimeni la standul național.

Mihaela MICHAÏLOV

DANS 100%

Solo cu freză și fentă

5 solo-uri complet diferite, supravegheate și antrenate de un ochi coregrafic pentru care corpul nu metaforizează, nu dramatizează, nu explicită. Nu ține loc de altceva. Pentru Florin Fieroiu, corpul *corporalizează* semnalele exterioare și le transpune în mișcare intimă, proprie unui traseu corpomorfic. Corpul nu se bazează pe artificii inutile. Se are doar pe sine. Toată retorica dansului contemporan se construiește prin evenimente întrupate, care iau forma intenției și gândului din corp. Stilizarea formală viciază simplitatea.

Mă doare un dinte

Se aude o freză. O simți înțepindu-ți, fără stridente, creierul. Ești într-un cabinet stomatologic, unde toate ustensilele și gesturile care le fac să acționeze sînt la vedere. Ecranul în care atmosfera din cabinet este proiectată delimitează *corpul de job* al Mihaelei Dancs, doctor stomatolog. Corpul care execută ritualul plombei sau al luării amprente dentare. Altfel spus, corpul cotidian împătrățit în acțiuni clar circumscrise. Performance-ul Mihaelei Dancs, *Reprogramare*, înghite un spațiu și, păstrându-i în minte gustul, taie bucăți consistente din altul. Mihaela Dancs își reprogramează activitatea cotidiană la ora la care intimitatea imaginată poate sprinta. Cabinetul stomatologic e fundalul concret, pasta care face trecerea spre lucrarea de probă imaginată. Gesturile dintr-un spațiu sînt prelucrate liber în celălalt spațiu, fără să se piardă nici o secundă punctul referențial de pornire. Dimpotrivă, mecanismul declanșator al acțiunilor prestabilite este cel care duce, pas cu pas, la eliberarea corpului, la totala lui dezinhibare. Important e felul în care Mihaela Dancs reușește să transforme fiecare gest în *capital corporal*, pe care îl duce mai departe, pe care îl respațializează. Zgomotele sînt un *reminder* al acțiunii care își ia timp să plonjeze în imaginație.

GOOOOOO

Auzi cum mingea lovește podeaua sărind ca un titirez. O dată, de două ori, de trei ori. Apoi mingea e pusă la mijlocul terenului și e privită intens aproape un minut. Exact ca în momentele de maximă concentrare în care fotbalistul fixează centrul de interes și de energie. Mingea e *focusul de suspans și de surpriză*. Urmează lovitură care, de fapt, e suspendată. În *Unu unu*, Florin Flueraș știe să ridice la plasă concentrarea și să manipuleze așteptările. Reacțiile care ironizează clișeele euforice – tricoul pus pe cap, mîinile ridicate – au un umor nebun. Tensionarea și detensionarea, care merită, poate, și mai mult susținute, sînt fentele care-i ies lui Flueraș, iar relația cu mingea evoluează în salturi. Nici o clipă mingea nu atinge poarta, în schimb corpul performerului se mulează pe plasă. Corpul devine prin transfer de sens mingea.

I don't want to fall in love with you

Alarma telefonului mobil sună. De fiecare dată, sunetul anunță o nouă acțiune. Și fiecare nouă acțiune înseamnă un ingredient în plus. Salata Iulianei Stoianescu, *salata I.D.*, e un mixaj de sonorități personale: refuzul muzicalizat al îndrăgostirii – pe ecran sînt proiectate versurile melodiei care, încet, încet, sînt cîntate țipăt –, dorința de a avea un prieten, momentele angoasante în care aștepti să ți se îndeplinească ceva. Fiecărui calup de acțiune, Iuliana Stoianescu îi găsește un spațiu anume de performare. Fără să-și propună prea mult, dansatoarea compune un aliaj de porții în mișcare.

Cu ochii larg peste cap

Se aude un oftat. Pofim? E ok. Dana Balint așteaptă. Să intre sau să iasă din baletul clasic? Și una, și alta. Solo-ul ei, *Scurtă absență într-un prezent imaginar*, este o diagonală de reinterpretare. Tropii baletului clasic sînt deșirați. Ochii peste cap, salturile și mișcările stilizate, avîntul iminent devin straturi figurative de lectură ale virtuozității ironizate. S-ar fi putut însă merge mult mai departe cu nevroza convențiilor impuse în așa fel încît umorul să fie mai puternic și deconstrucția mult mai incisivă.

Heeeeeeeeeelp!

Între pumni și picioare, respirația devine din ce în ce mai grea. Îți simți suflul apăsător. Ai putea să fii mai sincer cu tine însuși și să te gîndești de cîte ori ai vrut să lovești clișeele și ți-ai mușcat pumnul. Ionuț Stană își începe performance-ul *Ce poate corpul meu să facă?* cu o rafală de gesturi explozive. Pornește de la reacție, de la efect și creează excelent o stare inițială de alertă, pentru ca, ulterior, să se retragă într-un spațiu delimitat de doi stîlpi din cărămidă. Torentul convulsiv se domolește. Pe bandă, melodia poetică, cu glasuri de copii claustrați, reia ideea spațiului. Un loc unde simți nevoia să mergi în contra curentului. Să faci ceva. *Maybe I should scream!*

Solo-uri prezentate în cadrul proiectului *PerForming the Body*. Artistic Coach: Florin Fieroiu. Producător: ArtLink

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

Victor ESKENASY, Radio Europa Liberă, Praga
„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată” (Hermann Scherchen)

Anne-Sophie Mutter – Proiectul Mozart și alte vești...

Anul Mozart se apropie de sfîrșit și, la o numărătoare a bobocilor CD, am sentimentul că un singur proiect discografic se impune și va rămîne, probabil, în memorie. Violonista Anne-Sophie Mutter este autoarea lui și a trei seturi de discuri, concertele de vioară, triourile cu pian și integrala sonatelor pentru vioară și pian, apărute sub egida companiei Deutsche Grammophon. Mutter este la ora actuală o celebritate necontestată a viorii, în plină maturitate, iar anunțul pe care l-a făcut recent, că plănuiește să se retragă de pe scenă în 2008, cînd va împlini 45 de ani, i-a surprins pe criticii muzicali.

Întrebată ce va face după ce va părăsi viața de concert, violonista răspundea într-un interviu acordat canalului de televiziune Arte: „O întrebare bună. Muzica este de neînlocuit. Răspunsul îl voi primi de la viață. Nu eu am plănuit să-l întîlnesc pe Karajan atît de devreme. Copiii mei sînt un dar de la Dumnezeu. Nu am plănuit să-mi pierd soțul după șase ani de căsnicie, nici să trăiesc ca o văduvă... Plănuiesc doar niște mici sonate, iar restul va veni de la sine. Voi încerca să rămîn credincioasă idealurilor mele artistice. Vom vedea”. Viața sufletească o dublează și influențează, neîndoielnic, pe cea artistică a unei personalități de talia Annei-Sophie Mutter. După ce, timp de cîțiva ani, în interpretările ei, violonista a părut să fi purtat doliul încercărilor la care a fost supusă, în special moartea, în 1995, după numai șase ani de căsătorie, a lui Detlef Wunderlich, acum pare să trăiască un moment de criză și ruptură. Anunțat discret cu o lună în urmă, divorțul de dirijorul și compozitorul André Previn constituie și el, foarte probabil, un element.

Anne-Sophie Mutter are în urmă o carieră internațională de 30 de ani, începută la vîrsta timpurie de 13 ani, cînd era descoperită și propulsată în scenă de Herbert von Karajan. În 1980 și-a făcut debutul american cu Filarmonica din New York, sub bagheta lui Zubin Mehta, iar înregistrările ei, acoperind un repertoriu vast, i-au adus treptat toate distincțiile discografice posibile. Deocamdată, pentru 2007, violonista anunță că va interpreta în premieră concertul scris special pentru ea de Sofia Gubaidulina și cel dedicat ei de Previn. „Ceea ce mă interesează, explica ea re-

Fotografie din livretul setului Deutsche Grammophon de Sonate pentru vioară și pian de Mozart, cu pianistul Lambert Orkis

cent, sînt formele noi în muzică... de la muzică aștept să fie expresia unei personalități forte ca să mă identific cu ea. Dacă este tonală sau atonală îmi este indiferent, atît timp cît transpar din ea o stăpînire a orchestrației și capacitatea de a include în ea partea de solist a viorii.”

Din proiectul ei pentru anul Mozart ar impresionat cu deosebire integrala concertelor de vioară, înregistrată cu Orchestra simfonică din Londra, pe care a și dirijat-o, și recent apărutul ciclu al Sonatelor. Un critic se grăbea să o întrebe ce a învățat-o frecventarea concertelor lui Mozart pentru interpretarea muzicii contemporane. Mutter răspundea surprinzînd: „Este invers! Cîntînd muzică contemporană mi-am îmbogățit felul de a-l aborda pe Mozart”. Exemplul pe care îl dădea și îl califică drept „fascinant” era Concertul de vioară de Wolfgang Rihm, în care compozitorul ar lăsa vioara să crească de parcă s-ar naște din secția instrumentelor de suflat, pentru a o ascunde apoi din nou. Culorile pe care le folosește i-ar fi permis o abordare retrospectivă în cazul concertelor de Mozart.

Proiectul Mozart a avut și o motivație personală, concertele de vioară fiind o parte a vieții ei, spunea Anne-Sophie Mutter într-un interviu cu „Le Figaro”, reamintind Concertele No. 3 și 5, aflate pe primul ei disc cu Fi-

larmonica din Berlin, dirijată de Karajan, și înregistrat în 1978. Cele 16 sonate de vioară ar fi constituit „o călătorie miraculoasă, permițînd să-l însoțesc pe Mozart de la 17 ani pînă la sfîrșitul vieții, acompaniindu-l în muzica de cameră ce a avut o importanță atît de mare pentru el”. Pe un asemenea parcurs, înregistrarea sonatelor ar permite cel mai bine cunoașterea evoluției tehnicilor de compoziție pentru vioară. Cu această ocazie, Mutter respinge politicos curentul de interpretare barocizant, la modă în ultimele două decenii. „Mozart a trăit într-o epocă de modificare a stilului, în momentul căutării unei forme noi de arcuș, diferită de cea din era barocului, pentru a obține o flexibilitate și un dinamism mai mari. [...] A cînta lucrările lui într-un stil baroc echivalează cu a reduce posibilitățile expresive ale acestei muzici.”

Anne-Sophie Mutter nu mai este, cu siguranță, creația și figurina lui Karajan. „Concepțiile mele asupra sunetului, frazării și tempourilor au evoluat foarte mult. Astăzi caut un sunet mai transparent... Concertele de început ale lui [Mozart] pot fi cîntate în atmosfera pe care o oferă o orchestră de cameră, care sună ca un mare cvartet cu suflători. Dialogul și spontaneitatea sînt amplificate. Cu acest tip de orchestră, mai mică și cu un sunet

mai transparent, *tempi* devin în mod natural mai rapizi, mai luminoși, de o mai mare virtuozitate.”

Anunțîndu-și intenția de a părăsi viața de concert, violonista lăsa o poartă deschisă atunci cînd spunea că data exactă contează mai puțin decît teama de a se regăsi într-un moment al vieții în care cei din jur să viseze, în spate, la ieșirea ei din scenă. Ascultînd-o, Anne-Sophie Mutter pare departe însă de o asemenea postură. Dacă suferă de un deficit de încredere în cazul unor critici, motivul este unul de imagine. Pretențiile ei bănești exorbitante, și nu arta interpretativă îl făceau pe un muzicolog britanic să meargă pînă la a cere boicotarea ei de către orchestrele engleze.

În mod paradoxal, modelul ei artistic declarat rămîne un violonist de o mare modestie, David Oistrach. El este cel care ar fi inspirat-o întotdeauna, „de la vîrsta de șase ani, cînd a cîntat sonatele de Brahms în apropierea casei mele – primul concert la care am asistat în viața mea: [prin] prezența lui pe scenă, felul în care a cîntat, felul în care a făcut din Brahms un fel de mantou mare, în care era învăluit fiecare dintre cei din sală, căldura sunetului, incredibila umanitate cu care a cîntat și modestia lui ca interpret”.

Dumitru UNGUREANU

ROCKIN' BY MYSELF

Gay-Lord

Poetul Ioanid Romanescu, bine-cunoscut ieșenilor și nu numai lor, lansa ipoteza că, dacă Dumnezeu există, sigur este femeie! Argumenta, între altele, că femeia naște, iar Dumnezeu n-ar fi creat lumea, pe Adam, Eva & celelalte chestii decât din această poziție ontologică. (Sau ontologică? Nu mai rețin bine, eram foarte... rockăii cu toții la momentul perorației romanesc-ioanide!) Este exclus ca poetul să fi avut dreptate? (Pun în paranteză, uite, aserțiunea după care *Poetul are totdeauna dreptate!*) Nu m-apuc acum să fac ceea ce chitariștii numesc „cîrlige” (riffuri de virtuozitate) pe griful acestui spațiu de revistă, ca să demonstrez – ce? Că Dumnezeu a fost bărbat (principiul masculin) sau femeie (principiul feminin)? Aiurea!

Eu cred că Dumnezeu este androgin! Are, adică, ambele caracteristici și-i alcătuit precum frumos l-a descris Platon, în *Banchetul*. Ființa Supremă este dincolo de bine și de rău, sau nu? Las teologilor mîntuirea acestei probleme. Revin la muzică și la genul muzical ce-mi turtește urechile. Dacă muzica e vocea Lui, n-am încotro și trebuie să observ că – Bărbat sau Femeie – Dumnezeu va fi fost, într-un fel, nițelș homosexual. Pentru că este o evidență semnificativă: cei mai prolifici, inspirați, longevivi, aclamați și adulați artiști (compozitori) au fost (unii chiar sînt, fiindcă trăiesc) homosexualii! Biserici de toate felurile au tunat și-au fulgerat împotriva acestei necuviințe. Popi & episcopi au înfierat (fără minie proletară, dar asemănătoare) moravurile pidosnice. Organele represive ale statelor cu orientări ideologice complet opuse au încarcerat indivizi ce-și ascundeau „rușinea”. Chiar la noi, în viața publică recentă, oamenii de felul ăsta erau sfătuiți să-și manifeste „înclinațiunile” cu discreție...

Există o legătură între poziția față de homosexualitate a cultelor creștine în ultimii 2000 de ani și percepția publică. Oamenii obișnuiți nu s-ar fi scandalizat, dacă morala propovăduită prin biserici n-ar fi indus ideea că treaba asta e contrară voinței Domnului. Chestiunea e suficient de încîlcită ca să nu-mi fac de lucru cu ea aici. Tot ce pot presupune, în stil rockeresc, e că dacă Dumnezeu a fost bărbat și l-a creat pe Adam, atunci El a fost homosexual! Pe urmă, evident, ca să nu-i iasă vorbe, să scape de condamnarea viitorimii și de afurisenia inchiziției tuturor credințelor, a creat-o pe Eva, și a menit-o bărbatului. Pe care îl înzestrăse cu har și cu talente ce n-au fost date în aceeași măsură femeii.

Să ascultăm puțin (la) rock. Toate marile nume ale genului sînt masculine. Bărbaii fac legea, chiar și cînd femeile fac scena (ca să nu scriu trotuarul). Majoritatea compozițiilor rock sînt semnate de masculi. Cîți dintre ei sînt homosexuali? Nume celebre au trasat șabloane din care o industrie de miliarde n-are cum ieși. Freddie Mercury și Elton John vin iute pe buzele oricărui ins. Dar cei doi contează doar pentru publicul ce nu deosebește între pop și rock. Rockerii pur-sînge, cei care, nu-i așa, păstrează esența nealterată, cum păstrează habotnicii dogma, nici nu-i consideră de-ai lor. În rîndurile acestora a fost un șoc mărturisirea homosexualității făcută de Rob Halford, Lordul (chiar Dumnezeu!) heavy-metalului, ultimul tip la care se putea gândi cineva din mulțime că este gay! Probabil că de atunci (nu sînt decît vreo șapte ani), nimeni nu-și mai face iluzii despre nimeni. Și este bine așa?

Mă situez dincolo de bine cu răspunsul pe care-l pot da, însă n-am pretenția că și dincolo de rău. Ce rămîne este doar muzica. Iar plăcerea muzicii, fie rock, fie muzică de ceremonial funebru hindus, nu este egalată de nimic. (Ei, mai sînt cîteva plăceri asemănătoare, le-aș enumera pe loc, dar fiecare dintre cititori-cîrtitori-rockitori poate face lista proprie...)

O NOAPTE FURTUNOASĂ ACASĂ LA COANA MARE
teatru și filme

24-FUN
DIN ROMANIA
Grupuri

www.24fun.ro
Pretrecerea continuă

Iulia BLAGA

CRONICĂ DE FILM

Am așteptat cu oarecare nerăbdare să ajungă și la noi *World Trade Center*-ul lui Oliver Stone. Dar el nu concurează sub nici un chip *Zborul United 93* al lui Paul Greengrass. Este un film tipic american și prin asta înțeleg că se preocupă prea mult de sentimentele pe care ar trebui să ni le provoace, uitînd să fie autentic.

Nu vreau să simt ceea ce mi se spune că trebuie să simt. Înțeleg, tragedia a fost mare, rănile nu se vindecă ușor, dar tocmai pentru că subiectul era sensibil, Oliver Stone n-ar fi trebuit să urmeze calapodul oricărui film-catastrofă, care de atîta folosință s-a și uzat. Mă întreb: dacă atacurile teroriste de la 11 septembrie n-ar fi avut loc, nu-i așa că un asemenea film ar fi fost cotelat drept unul comercial pasabil, ale cărui explozii și efecte speciale ar fi asezonat bine prînzul cu pui de la Mall?

Nu vreau să fiu rea, dar pe mine filmul m-a plictisit pe mari calupuri și, chiar dacă sînt o persoană care se smiorcăie ușor la filme, nu mi s-a făcut pielea de găină decît la final, cînd pe ecran sînt trecute numele celor de la Departamentul Autorității Portuare al Poliției, morți

încercînd să-i salveze pe cei din clădiri.

Nu cred că Oliver Stone face cu acest film plîngăcios și defectuos scris (*Titanicul* era mai bun) dreptate victimelor atentelor. M-aș simți jignită ca moartea mea să devină subiectul unei producții sentimentaloidice (dar lipsite de emoție) și claustrofobe la cap. Și declară. Fostul pușcaș marin care vine dintr-o biserică din Connecticut și reușește să-i salveze pe cei doi polițiști sechestrați 12 ore sub dărîmături arată și se poartă ca un psihopat. Ai jura că vrea să omoare, nu să salveze. Iar la final anunță că e disponibil pentru răzburarea ulterioară. Ce fel de răzburare? Echivocul lasă loc unor interpretări deloc onorante pentru cineast.

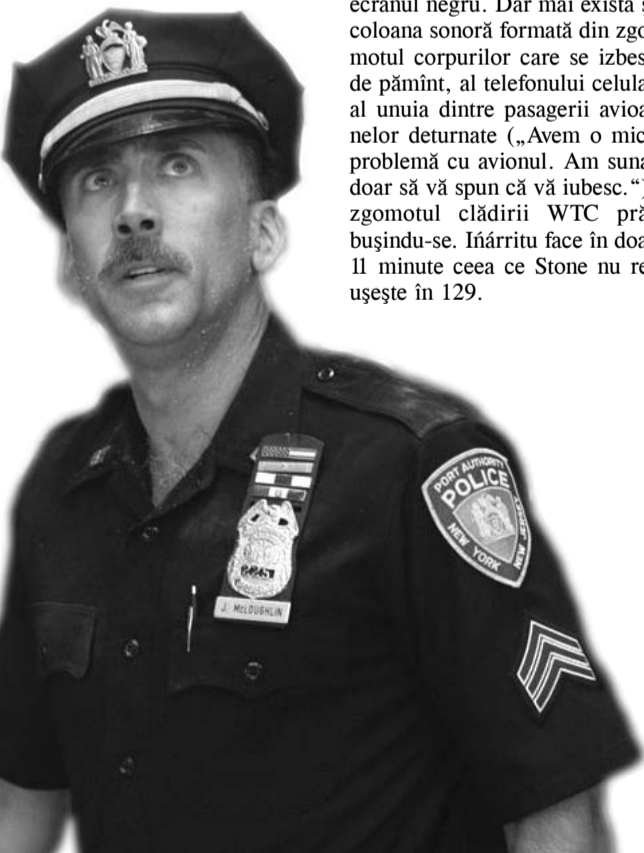
Filmulețul lui Înărritu este de departe cel mai impresionant

Am văzut la TVR un documentar foarte interesant despre cei care s-au aruncat pe geam dintr-unul dintre Gemeni. (Peter Greenaway are și el un documentar, *Windows*, din 1975, despre defenestrați, iar Alejandro González Înărritu are un scurtmetraj de-a dreptul cutremurător.) Se pornea de la o fotografie. Un jurnalist încerca să descopere identitatea persoanei surprinse zburînd prin aer. Părea un afro-american sau un hispanic. Publică un articol, dar mai tîrziu se descoperă

că se înșelase. Familia acestuia, credincioasă, a refuzat să accepte ideea că omul se sinucisese. Filmul merge pe fir și preia din mers ancheta unui scriitor care reușește să descopere pînă la urmă identitatea celui din fotografie: un tînăr afro-american despre care colegii, prietenii și familia spuneau că era un izvor nesecat de bună-dispoziție. Documentarul își propunea mai mult sau mai puțin declarat să reabiliteze faima postumă destul de șifonată (pentru opinia publică) a acestor oameni care n-au suportat să aștepte să moară arși de vii, preferînd o moarte mai

rapidă. Dar oamenii uită că pentru a-ți lua viața îți trebuie enorm de mult curaj.

Vorbeam de filmulețul lui Înărritu. El face parte din grupul de 11 filme semnate de 11 cineasți de toate națiile reunite în 2002 sub titlul *11'09''01*. Filmul mexicanului nu are poveste, dar este de departe cel mai impresionant, într-un mod de-a dreptul existențial. Ecranul e întunecat și, cînd se luminează spre prăfos, străbătut de flashuri, se observă vag siluetele oamenilor care se aruncă de pe geamuri și cad ca niște baloturi. Filmul ține, ca și celelalte, 11 minute. 11 minute în care vedem mai mult ecranul negru. Dar mai există și coloana sonoră formată din zgomotul corpurilor care se izbesc de pămînt, al telefonului celular al unuia dintre pasagerii avioanelor returnate („Avem o mică problemă cu avionul. Am sunat doar să vă spun că vă iubesc.”), zgomotul clădirii WTC prăbușindu-se. Înărritu face în doar 11 minute ceea ce Stone nu reușește în 129.

Matei BEJENARU

ARTE VIZUALE

Artiștii și bioetica

Anii '90 au adus două realizări fundamentale în ingineria genetică: clonarea cu succes a unui animal, oaia Dolly, și definitivarea hărții genomului uman, care ne dă informații detaliate asupra determinismului genetic. Discuțiile etice și științifice privind identitatea biologică și posibilitatea schimbării acesteia prin mijloace științifice i-au influențat și pe unii artiști. Desigur, ei au interpretat la un nivel speculativ formele biologice noi, apărute din experimentele ingineriei genetice, ori au propus dezbateri provocatoare privind redefinirea vieții și a morții (există, de altfel, lucrări artistice referitoare la criogenie ori euthanasie).

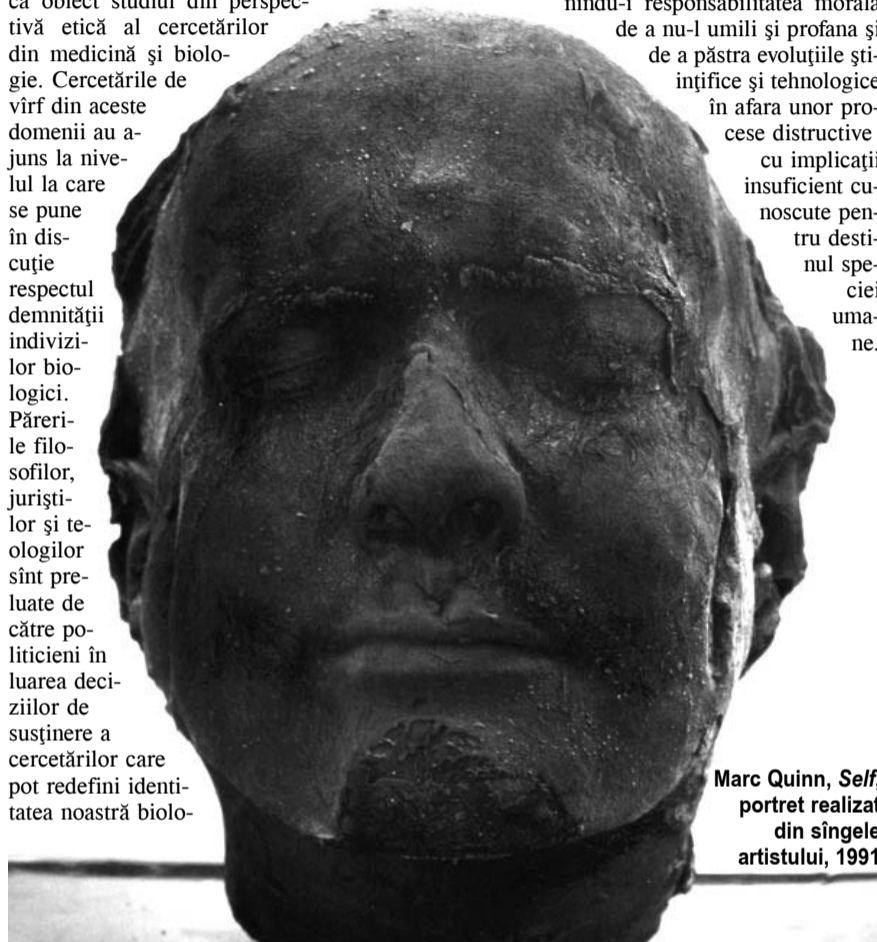
Artiștii britanici Jake și Dinos Chapman, despre care am mai scris, realizează sculpturi în mărime naturală ale unor creaturi care doar la prima privire au atribute umane, în detaliu ele purtând semnele unor anomalii genetice, transgresiuni, sexualități deviate. Dimensiunea tragică a lucrărilor lor rezultă din aberațiile înfățișate, spiritul aparent teribilist fiind înlocuit cu o reflecție asupra erorilor pe care gândirea științifică le poate genera.

Tot britanicul Marc Quinn și-a realizat portretul sculptural din sângele propriu. El a colectat timp de câteva luni 4, 5 litri de sânge, echivalentul cantității medii de sânge din corpul uman, de-a lungul unei perioade de cinci luni. Apoi a realizat o sculptură având ca negativ portretul său modelat, lucrarea existând atât timp cât sângele este ținut înghețat la temperatura de 70 grade Celsius. Lucrarea conține nu numai o informație estetică, ci și una științifică, precum tipul de sânge, identitatea genetică, materiale pentru probe de ADN ori pentru o viitoare clonare. Corpul artistului este astfel prezent prin substanță, propriul sânge, respectiv prin formă, dar este absent în realitate. Ceea ce lipsește, sinele, dă chiar titlul lucrării. Lucrarea există și rezistă atât timp cât vitrina în care este expusă e cuplată la priza de curent ce alimentează instalația de frig.

Corpul trebuie să trăiască în armonie cu sinele

Teritoriul artei contemporane este un spațiu al libertății și experimentului în care, așa cum am văzut anterior, artiștii pot avea co-

mentarii metaforice despre dezbaterile aprinse din domeniul științelor. Bioetica are ca obiect studiul din perspectivă etică al cercetărilor din medicină și biologie. Cercetările de vîrf din aceste domenii au ajuns la nivelul la care se pune în discuție respectul demnității indivizilor biologici. Părerile filosofilor, juriștilor și teologilor sînt preluate de către politicieni în luarea deciziilor de susținere a cercetărilor care pot redefini identitatea noastră biolo-

Marc Quinn, *Self*, portret realizat din sângele artistului, 1991

gică în viitor. Teologii bioeticieni, în special cei evrei și creștini, au dezvoltat reguli de conduită științifică în concordanță cu principiile morale din cadrul religiei lor.

În culturile non-europene, unde nu există o separație strictă a religiei de filosofie, criticile cele mai vehemente provin din lumea islamică. Bioeticienii provenind din lumea budistă pun în discuție tematici regionale, cum ar fi politicile demografice în China, demersul lor fiind considerat unul naturalist care duce către o abordare raționalist-pragmatică a domeniului.

În concluzie, corpul trebuie să trăiască în armonie cu sinele, fiecărei generații revenindu-i responsabilitatea morală de a nu-l umili și profana și de a păstra evoluțiile științifice și tehnologice în afara unor procese distructive cu implicații insuficient cunoscute pentru destinul speciei umane.

Din această săptămînă în cinematografe: „Hîrtia va fi albastră”

Hirtia va fi albastră, lungmetrajul lui Radu Muntean, a avut premiul la sfîrșitul acestei săptămîni concomitent în cinematografe din București, Cluj și Iași.

În spatele scenariului scris la șase mîini de regizor, Răzvan Rădulescu și Alex Baciu, se află o muncă de documentare temeinică. Ei au văzut ore și ore de înregistrări de arhivă. Au extras situații sau replici pe care le-au inserat în scena-

riu, multe dintre ele reușind să creeze tocmai senzația de absurd. Au selectat, de asemenea, imagini ce apar în film. „Văzînd materialele de arhivă, ne-am distrat foarte tare. Oamenii păreau niște actori proști într-o piesă foarte slabă”, a spus, miercuri, 11 octombrie, Radu Muntean, într-o conferință de presă, pentru a explica resursele comice ale filmului. Pe generic, el a precizat chiar că

imaginile folosite sînt de arhivă, „pentru a nu crede lumea în străinătate că sînt niște bucăți mizanscenate într-un studio improvizat” de realizatorii filmului.

Radu Muntean a constatat că mulți români „au povești fascinante despre Revoluție”: „Spun că s-au săturat de Revoluție și teroriști, dar cînd încep să povestească o fac cu aerul că ți spun aventura vieții lor”.

Suplimentul de cultură se aude la

în fiecare vineri, de la 19.10

Cu George Onofrei și Anca Baraboi

www.supliment.polirom.ro/radio.aspx

Suplimentul DE CULTURĂ

Marcă înregistrată - Editura Polirom și „Ziarul de Iași”

Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași” și „Gazeta de Sud”.

Suplimentul se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași”.

Colegiul editorial:

Emilia Chiscop, Florin Lăzărescu, Lucian Dan Teodorovici

Redactor-șef:

George Onofrei

Redactor-șef adjunct:

Anca Baraboi

Secretar general de redacție:

Victor Jalbă

Rubrici permanente: Adriana Babeți, Marius Babias, Bobi și Bobo (Fără zahăr), Emil Brumar, Mădălina Cocea, Șerban Foartă, Radu Pavel Gheo, Casiana Ioniță, Florin Lăzărescu, Ada Milea, Doris Mironescu, Cristi Neagoie, Ana-Maria Onisei, Lucian Dan Teodorovici, Dumitru Ungureanu, Luiza Vasiliu

Carte: Luminița Marcu, Doris Mironescu, C. Rogozanu, Bogdan-Alexandru Stănescu

Muzică: Victor Eskenasy, Răzvan Țupa

Film: Iulia Blaga

Teatru: Mihaela Michailov

Arte vizuale: Matei Bejenaru

Caricatură: Lucian Amarîi (Jup)

Grafică: Ion Barbu

TV: Alex Savitescu

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 3, CP 266, tel. 0232/ 214.100, 0232/ 214111, 0724/ 574355, fax: 0232/ 214111, e-mail: supliment@polirom.ro, <http://www.supliment.polirom.ro>

Publicitate: Oana Asaftei, tel. 0232/ 252294

Distribuție / Abonamente: Mihai Sârbru, tel. 0232/ 271333 Media Distribution S.R.L., tel. 0232/ 216112

Tipar: S.C. Print Multicolor S.R.L., Iași

„Suplimentul de cultură” este înscris în Catalogul presei interne la poziția 2378.

Pentru abonamente vă puteți adresa oricărei Agenții Rodipet din țară sau oricărui oficiu poștal.

Cititorii din străinătate se pot abona la adresa: export@rodipet.ro.

Tarife de abonament:

- 18 lei (180.000) pentru 3 luni
- 36 lei (360.000) pentru 6 luni
- 69 lei (690.000) pentru 12 luni

• Potrivit articolului 206 CP, responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului îi aparține autorului • „Suplimentul de cultură” utilizează fluxurile de știri MEDIAFAX •

Luiza VASILIU

ENCICLOPEDIA
ENCARTA

Politest

De ceva vreme, mă turmentez rău de tot identitatea mea politică. Pe la 16 ani credeam în egalitatea tuturor oamenilor din lume, în prietenia universală și-mi doream neapărat să ajut copiii sărmani (din Angola, Haiti, Nepal și alte țărâmurii cât mai îndepărtate). Apoi, încet-încet, ceva s-a schimbat, responsabilitatea pentru soarta lumii a început să se reducă la responsabilitatea mea personală, privirea s-a făcut un pic mai sceptică și mai calculată. Zice-se, m-am făcut de dreapta, pentru că nu e de bon ton să fii stingist după Sighet&co. Și nu numai din cauza asta. Poate că m-am dez-încântat înainte de vreme și-am descoperit că nu e chiar rău să fii un mic-burghez, cu tabiet și confort, decât un gavroche pe baricade și fără pâine. Toate acestea sînt numai presupuneri, pentru că n-am fost în stare să simt convingeri reale pentru nici una dintre cele două direcții. Așa că nu vă puteți închipui încîntarea mea cînd am descoperit ce găzduiește pe net un site minune – www.politest.fr – „testul pentru poziționarea dumneavoastră politică”. Ura, am spus, și m-am apucat de răspuns la întrebări despre impozite, mondializare, sărăcie, întreprinderi, religie, dreptul la avort, imigrația ș.a. În timp ce răspundeam, mi-am dat seama că prefer întotdeauna mijlocul, varianta care, din cauză că nu e la nici una dintre extreme, pare cea mai înțeleaptă. După 12 întrebări, așteptam cu înfrigurare verdictul: ei bine, nici așa, nici foarte foarte – adică „vă aflați cînd la stînga, cînd la dreapta, în funcție de temele abordate”. Asta cred că arată două lucruri: 1. că oricît aș încerca, nu cred că am mare treabă cu politica și 2. dacă mai întrebă cineva de partea cui sînt, răspund și eu, mediocru, ca testul cu pricina: sînt ba așa, ba așa, în funcție de situație (astfel s-ar putea să am aerul cuiva care a reflectat mult asupra chestiunii și a ales în cunoștință de cauză). Oricum, sînt mulțumit, testul ăsta m-a scăpat de-o etichetă, pentru că nu sînt de nici un fel cu certitudine. *L'homme est un roseau*, dar mai bine vă spun (pentru că-mi convine), ca Ortega y Gasset, că a fi de stînga sau de dreapta înseamnă a alege între două forme de „hemiplegie morală”.

Japonia, sex, drugs & rock'n roll

Pe japonez ești tentat să-l caracterizezi prin trăsături fine, gesturi delicate, replici măsurate (adesea proverbiale). Per ansamblu, o aparență sfioasă, asemenea atitudinii eterice degajate de o domnișoară de pension. La fel cum o mulțime de japonezi îți apar ca o masă cuminte, „centralizată”, dispusă să-și urmeze – supus – țelul, dar înzestrată cu înverșunarea și voința de neclintit ale celui mai îndărătnic dintre muritori. În schimb, dacă citești literatură japoneză recentă, produse exportate (deja europenizate) precum Haruki Murakami, Kazuo Ishiguro, riști să rămii cu prejudecățile puse în cui. Incontestabil, eleganța insinuată și o briză de mister calculat adie dinspre acești scriitori, însă nici unul nu ezită în a surprinde prin „lipsa de cumințenie”, critica rafinată a slăbiciunilor umane ori a contextelor sociale. Dintre cei numiți – săptămîna trecută ați citit despre Ishiguro –, Ryu Murakami este de departe diavolul în persoană.

Ana-Maria Onisei

Un copil corupt de americani – după cum se descrie – și, în același timp, un copil impredecibil al literaturii japoneze – cum îi spun criticii –, Ryu Murakami are, cel puțin în scris, personalitatea excentrică a unui *enfant terrible*. Japonezul nu orientalizează cîtuși de puțin, așa că luați-vă gîndul de la stampele și finețurile specifice. Pe alocuri, violența imaginilor create aduce cu pasajele carnale ale lui Breat Easton Ellis (din *American Psycho*), iar decorurile halucinante în care se desfășoară acțiunea romanelor trec de la lăcașurile – intime – ale dependenților de orgii la cartierele colective – sordide din Tokyo. Japonia toxică, America animalică și tema singurătății tapetează paginile scriitorului. Incapacitatea niponilor de a protesta în fața imperialismului de tip US e exacerbată și plasată, sub forma unor istorisiri pline de sex și comparații inedite, în *Albastru nemărginit*, aproape transparent.

Simbolul de neclintit al păcii și forței, steagul american, e paravan pentru desfrîul militarilor negri cu țirfele japoneze. Drogul e preludiul unui viol perpetuu, nu doar al spiritului individual, ci al unei întregi culturi. Cu patru ani înainte de apariția acestui roman (1976), pe vremea cînd locuia în Fussa (zonă sudică a orașului Tokyo), Murakami s-a „desfășurat” cu pri-

„Societatea japoneză își reduce cetățenii la uniformitate. Majoritatea nu are altă șansă decît să se supună valorilor ce îi sînt impuse pentru a beneficia de protecție. Practic, la asta se reduce întreg sistemul. Înlănțuiți de aceste reguli ale comunității, oamenii nu mai pot identifica noțiuni precum cea de individualism. Și chiar dacă unii dintre ei folosesc cuvîntul individualism, o fac ca și cum ar avea înțelesul de opoziție (inopinată) față de mase. Însă înțelesul corect al individualismului presupune ca fiecare persoană să contribuie la îmbunătățirea societății sau a relațiilor interumane. Cu alte cuvinte, n-ar trebui să urmezi ordinele primite «de sus» fără urmă de judecată, ci ar trebui să știi că ai puterea să li te opui tocmai prin această judecată.”

Ryu Murakami

veliștea unei baze aeriene americane ce își avea sediul acolo.

Realitățile întunecate din Tokyo se revarsă asemenea unor substanțe halucinogene

Un amalgam strident și temperamental, combinat cu exaltarea specifică anilor '60, îi caracte-

rizează reacția realmente vehementă la atmosfera *postwar* din Japonia. Iar Murakami nu se ferește să spună în *Albastru...* că dezorientarea și aparenta nepăsare pot fi armele celui slab, dar și cele mai perfide forme de boală ale unei societăți.

Între granițe sordide plasează toxicomanii și, în general, orice fel de dependenți, lăsînd să se reverse din istorisirile sale, asemenea unor substanțe halucinogene în trupul avid, realitățile întunecate din Tokyo. Despre amortirea minților japoneze dezbate în public ori comentează în interviuri, criticînd spiritul gregar, meschinăria, viziunea progresistă promovată fără discernămint.

În ciuda expansivității economice, în prezent, spune Murakami, „Japonia e o lume mică, plată și mumificată”. „Totul e cumplit de asemănător. Nu mai există Alții, la fel cum nu mai există Noul sau Ciudatul.”

Elementul american impune cursul evenimentelor

Revenind la aceste obsesii și adăugîndu-le elemente de „cercetare recentă” – așa-numitul fenomen *enjo kosai*, prostituția în rîndul fetelor de liceu –, Ryu Murakami publică în 1998 o nouă poveste despre Japonia modernă. În *supa miso* (Editura

Polirom, 2006) străbate cartierele de plăceri din Tokyo pentru a găsi noi expresii ale singurătății. Elementul american, aici reprezentat de personajul Frank, impune ca de obicei cursul evenimentelor.

După ce își îmblînzește aceste tiranice descărcîndu-le în aventuri nocturne, îl tirăște inexplicabil, cu puteri malefice, neobișnuite pe ghidul său Kenji în afaceri singeroase. Ce se întîmplă cînd aventura străpunge coșmarul și cum întrepătrunderea a două civilizații poate echivala cu distrugerea a două individualități veți afla, în cele din urmă, din „lecțiile” acestui japonez răzvrătit. De această dată, cu lumina aprinsă.

Ryu Murakami s-a născut în 1952 în orașul Sasebo. Primul său roman, *Albastru nemărginit*, aproape transparent (1976), este distins cu prestigioasele premii literare japoneze Gunzo și Akutagawa. În scurt timp, romanul atinge vînzări de peste un milion de exemplare și este tradus în peste 10 limbi.

Printre scrierile sale se numără *Copii de aruncat* (1980), *69* (1987), *Ecstasy* (1993), *Cinematoca lui Ryu Murakami* (1995) sau *În supa miso* (1998, distins cu Premiul Yomiuri). Murakami este, de asemenea, regizor, *Tokyo Decadence* fiind una dintre cele mai cunoscute pelicule ale sale.

ISSN 1584-8272

